

KOHTUOTSUS

Eesti Vabariigi nimel

Kohus	Tallinna Halduskohus
Kohtunik	Daimar Liiv
Otsuse avalikult teatavaks tegemise aeg ja koht	26. aprill 2017, Tallinn
Haldusasja number	3-15-2320
Haldusasi	Gunnar Augi, Vahur Lauri, Inge Taltsi ja MTÜ Hiiu Tuul kaebus Hiiu maavanema 14.08.2015 korralduse nr 1-1/2015/140 „Hiiu maakonnaplaneeringu teemaplaneeringu „Tuuleenergeetika“ kehtestamine“ tühistamiseks
Menetlusosalised	Kaebuse esitajad: kaebaja I - Gunnar Aug, kaebaja II - Vahur Laur, kaebaja 3 - Inge Talts ja kaebaja IV - MTÜ Hiiu Tuul, esindaja vandeadvokaat Pille Pettai Vastustaja: Hiiu maavanem, esindajad v.adv Martin Tamme ja v.adv abi Sandra Sillaots
Asja läbivaatamise viis	Kohtuistung 31.01.2017

RESOLUTSIOON

- 1. Jätta kaebuse esitajate 06.02.2017 vastuväide kohtu tegevusele rahuldamata.**
- 2. Jätta kaebus rahuldamata.**
- 3. Jätta menetlusosaliste menetluskulud nende endi kanda.**

Edasikaebamise kord ja kohtu selgitused

Otsuse peale võib Tallinna Ringkonnakohtule esitada apellatsioonkaebuse 30 päeva jooksul otsuse avalikult teatavastegemisest arvates, s.o hiljemalt 26. mail 2017.

Vastuseks esitatud apellatsioonkaebusele võib teine menetlusosaline esitada vastuapellatsioonkaebuse 14 päeva jooksul apellatsioonkaebuse vastuapellatsioonkaebuse esitajale kättetoimetamisest arvates või ülejäänud apellatsioonitähtaja jooksul, kui see on pikem kui 14 päeva (HKMS § 184 lg 3). Kui apellant soovib asja arutamist kohtuistungil, tuleb tal seda apellatsioonkaebuses märkida, vastasel korral eeldatakse, et ta on nõus asja lahendamiseks kirjalikus menetluses (HKMS § 182 lg 1 p 9).

Kui menetlusosaline soovib apellatsioonkaebuse esitamiseks saada menetlusabi, tuleb tal Tallinna Ringkonnakohtule esitada vastavasisuline taotlus. Menetlusabi taotluse esitamine ei peata menetlustähtaja kulgemist (HKMS § 116 lg 5) ning apellatsioonitähtaja järgimiseks peab menetlusabi taotleja tegema tähtaja kestel ka menetlustoimingu, mille tegemiseks ta menetlusabi taotleb, eelkõige esitama

apellatsioonkaebuse (HKMS § 116 lg 6).

ASJAOLUD JA MENETLUSE KÄIK

1. Hiiu maavanema 14.08.2015 korraldusega nr 1-1/2015/140 otsustas Hiiu maavanem kehtestada Hiiu maakonnaplaneeringu teemaplaneeringu „Tuuleenergeetika“.
2. 14.09.2015 esitasid Gunnar Aug, Vahur Laur, Inge Talts ja MTÜ Hiiu Tuul Tallinna Halduskohtule kaebuse Hiiu maavanema 14.08.2015 korralduse nr 1-1/2015/140 „Hiiu maakonnaplaneeringu teemaplaneeringu „Tuuleenergeetika“ kehtestamine“ tühistamiseks.
3. Tallinna Halduskohus võttis 18.09.2015 määrusega kaebuse menetlusse ja viis läbi eelmenetluse. Asjas toimus kohtuistung 31.01.2017.

KAEBUSE ESITAJATE NÕUDED JA PÕHJENDUSED

4. Kaebuse esitajad paluvad tühistada Hiiu maavanema 14.08.2015 korralduse nr 1-1/2015/140 „Hiiu maakonnaplaneeringu teemaplaneeringu „Tuuleenergeetika“ kehtestamine“ alljärgnevatel põhjustel.

4.1. Kaebajad selgitavad, et pöörduvad halduskohtusse keskkonnaseadustiku üldosa seaduse (KeÜS) § 30 lg 1 alusel ja tuginedes KeÜS § 23 lg 1. Kaebajad I, II ja III on Hiiumaa elanikud. Kuigi nende elukoht ja kinnisvara asuvad Hiiu, Käina ja Emmaste vallas, peavad Kaebajad I, II ja III kogu Hiiumaad enda koduks. Hiiumaa väikese pindala tõttu on valdade piirid tinglikud ning ka kaebajad liiguvad ringi mitte ainult oma koduvallas, vaid ka kaugemal.

Kaebajad on mures oma elukeskkonna pärast. Tuuleparkide rajamine mõjutab oluliselt kogu Hiiumaad lõhkudes loodusliku terviku. Hiiumaa lõunaosas asub Viiri-Emmaste-Tilga riikliku tähtsusega väärtuslik maastik, Hiiumaal asuvad ka Natura 2000 alad ning palju linnu- ja loomaliike.

Kaebajad väidavad, et vaidlustatud planeeringu ellu viimiseks tuleb Hiiumaale rajada elektri põhivõrk, sest nii võimsaid elektrituulikuid ei oleks praegu võimalik Hiiumaa jaotusvõrku ühendada. Kavandatav põhivõrgu ühendus Hiiumaaga hakkaks kulgema ka läbi teiste Hiiumaa valdade, sh Emmaste ja Hiiu valla.

Kaebajad selgitavad, et on valinud Hiiumaa elamiseks just loodusläheduse ja suurte rajatiste puudumise tõttu. Hiiumaa on olnud nii Eesti kui ka teiste riikide jaoks atraktiivne just puhta looduse ka saare miljöö tõttu. Kaebajate väidavad, et nende heaolu on seotud just nende väärtustega.

Kaebajad on koondunud MTÜ-sse Hiiu Tuul, et säilitada Hiiumaa omanäoline loodus- ja elukeskkond ka tulevastele põlvetele.

Kaebajale I kuulub Käina vallas Utu külas mitu maaüksust (katastritunnusega 36802:001:0131-0133, 36802:001:0411-0412), kus asub ka Kaebaja I elupaik. Kuna tuuleparki kavandatakse Käina valda, siis jääb Kaebajale I kuuluv elukoht tuuleparkide arendusala lähedale. Lisaks kuulub Kaebajale I Emmaste vallas Jausa külas asuv Ano maaüksus (17502:001:0313). Viimasel asub 35 kV pingega elektriliin.

Kaebaja II elukoht on Käina vallas Ristivälja külas, kus asub Kaebajale II kuuluv Kreianiidi talu (katastritunnus: 36802:001:0406).

Nii Kaebajale I kui ka Kaebajale II kuuluvad maaüksused jäävad planeeringuga määratud tuuleparkide arendusalade lähedale ja tuuleparkide rajamine arendusalale muudaks nende

elukeskkonda pöördumatult. Lisaks elukeskkonna muutusele mõjutaks tuulepargi rajamine nende kodude lähedale ka neile kuuluva kinnisvara hinda. Seega riivab planeering ka Kaebaja I ja Kaebaja II omandipõhiõigust. Seega tuleneb Kaebaja I ja Kaebaja II kaebeõigus ka HKMS § 44 lõikest 1.

Kaebajate kaebeõigus võib tuleneda, arvestades ehitusseadustiku ja planeerimisseaduse rakendamise seaduse § 1 lõiget 1, ka kuni 01.07.2015 kehtinud planeerimisseaduse § 26 lõikest 1.

Kaebaja III elab Kärddla linnas, mis oleks tuulepargi rajamisel samuti sellest mõjutatud, kuna muudaks oluliselt kaebaja III elukeskkonda. Planeeringu realiseerimiseks on vajalik Hiiumaale rajada põhivõrk, mis tõenäoliselt läbiks ka Kärddla linna.

4.1.1. Kaebajad leiavad, et nende kaebeõigus tuleneb lisaks eelmises punktis toodule ka Põhiseaduse § 15 ja Euroopa põhiõiguste harta artiklist 47. Kaebajal I, Kaebajal II ja Kaebajal III on füüsiliste isikutena seadusega kaitstav subjektiivne õigus kohtusse pöördumiseks. Kaebaja IV on keskkonnaorganisatsioon, mille puhul eeldatakse põhjendatud huvi kaebuse esitamiseks.

Kaebajate väitel võib nende kaebeõigus tuleneda ka kuni 01.07.2015 kehtinud planeerimisseadusest vastavalt ehitusseadustiku ja planeerimisseaduse rakendamise seaduse § 1 lõikest 1. Kaebaja IV kaebeõigus tuleneb KeÜS § 30 lõikest 2.

4.1.2 Kaebajad leiavad, et vastustaja viide seoses kaebeõiguse küsimusega halduskohtu otsusele nr 3-16-1472 ei ole asjakohane, kuna see otsus ei ole jõustunud. Kaebajad on piisavalt põhjendanud oma kaebeõiguse olemasolu.

4.1.3. Kaebajad leiavad, et vastustaja väide nagu ei oleks kaebusega võimalik saavutada kaebuse eesmärki, ei vasta tõele. Riigikohus on kohtuasjas nr 3-3-1-50-09 selgitanud, et haldusakti õigusjõu murdmiseks on vajalik selle kehtetuks tunnistamine (HMS § 60 lg 1, § 61 lg 2). Järelikult on kaebuse esitaja otsuse vaidlustamisega valinud eesmärgi saavutamiseks täiesti asjakohase ja sobiva vahendi.

4.2. Kaebuse sisulise põhjendusena leiavad kaebajad kõigepealt, et vastustaja on jätnud planeeringu koostamisel välja selgitamata planeeringu kehtestamise seisukohalt olulised asjaolud ja jätnud need arvestamata, sh mitmed uuringud.

4.2.1 Kaebajad toovad välja, et kuigi planeeringu algatamisel oli ühe ülesandena määratletud elektritrasside määratlemine, ei ole planeeringus seda küsimust lahendatud. Seega ei tea praegu keegi, kuhu planeeritakse elektriliinid. Elektriliinide asukoht on planeeringulahenduse kujunemise seisukohalt olulise tähtsusega, kuna see omab olulist mõju nii kogu Hiiumaale kui ka selle elanikele, eriti neile, kelle elukoht jääks tulevase elektriliini alla.

Kaebajad selgitavad, et 2014. aastal valmis uuring „Hiiumaa elektrivarustuskindluse tõstmise sotsiaalmajandusliku uuringu ja tehnilise eeluuringu teostamine“ keskkonnamõju eelhindang“ (I tl 79-116). Nimetatud uuringust ilmneb, et Hiiumaale põhivõrgu rajamine on seotud oluliste mõjudega. Planeeringu kehtestamine olukorras, kus planeeringu realiseerimise võimalus võib üldse puududa, ei ole otstarbekas (vt uuringu p 3.1, lk 16 ja lk 18). Riigikohus on märkinud, et sellisel juhul ei ole planeeringu vastuvõtmine põhjendatud. Järelikult ei saaks olla põhjendatud ka mitterealiseeritava planeeringu kehtestamine. Kaebajad väidavad, et nimetatud uuringuga ei ole vastustaja planeeringu koostamisel arvestanud.

Kaebajad on seisukohal, et tuulepargi rajamise mõjude hindamine ei saa toimuda ilma nende toimumiseks vajalike rajatiste mõjude hindamiseta, kuna rajatistega tuulepargi koosmõju hindamise tulemusel võib jõuda täiesti teistsuguste järeldusteni.

Kaebajad on seisukohal, et planeeringu joonisel näidatud põhimõttelised võrguühenduse suunad ei saa olla piisavad, sest nende mõjusid ei saa hinnata (vt ka PlanS § 7 lg 3 p 10).

Planeering keskendub elektriliinide rajamise tingimustele (vt Planeeringu seletuskirja p 3.2), mitte elektriliinide asukoha määramisele. Maakonnaplaneeringu ülesanne ei ole määratleda, millistel tingimustel tulevane tuulepark elektrivõrguga ühendatakse, vaid määrata kindlaks tehnorajatiste paigutus. Elektrivõrguga ühendamise tingimused sätestab elektrituruseadus ja võrgueeskiri ning täpsemad tingimused määrab võrguettevõtja. Seega ei ole elektrivõrguga liitumise tingimuste määramine ka maavanema pädevuses.

Kaebajad toovad välja, et vastustaja koostab praegu uut tervet maakonda hõlmavat maakonnaplaneeringut, milles oleks võimalik lahendada ka tuuleparkide ja põhivõrgu küsimus arvestades kogu maakonna tulevast arengut ja teisi maakonnaplaneeringuga lahendatavaid ülesandeid.

Planeeringu seletuskirjast nähtub, et arendusala H3 hõlmab ulatuslikke metsaalasid (vt seletuskirja lk 22). Ka H2 arendusala hõlmab metsaalasid ning rohekoridori. Puudub analüüs selle kohta, millist mõju omab tuuleparkide rajamine metsamaale, arvestades seejuures ka Hiiumaa suurust. Kaebajate arvates on ilmne, et metsamaa kasutusotstarve ei saa säilida, kui metsaga kaetud alale rajatakse tuulepark.

4.2.2. Kaebajad märgivad, et planeeringu koostamise käigus on Eesti Maaülikooli teadlased koostanud analüüsi linnustiku osas teemaplaneeringuga kavandatavate objektidega kaasnevatest võimalikest mõjudest ja neid leevendavatest meetmetest (I tl 114-129).

Analüüsi põhjal saab järeldada, et H2 arendusala jääb väga olulise lindude rändekoridori alla ning et on suur oht kõigi negatiivsete mõjude realiseerimiseks. Planeeringu kohta koostatud keskkonnamõju strateegilise hindamise (KSH) aruande lk 120 nähtub, et KSH käigus on tuvastatud oluline probleem seoses tuuleparkide rajamisega lindude rände piirkonda. Seejuures ei ole välistatud, et ka elektrituulikute rajamine H3 arendusalale võib omada olulist negatiivset mõju lindudele. Samuti ei ole välistatud oluline negatiivne mõju nahkhiirte elutegevusele (KSH lk 17).

4.2.3. Kaebajad toovad välja, et teemaplaneeringu KSH aruandes mainitakse OÜ Saar Poll ja Adepte Ekspert 2010. a koostatud uuringut „Läänemaa tuulikuparkide mõjud lähiala inimestele“. Vaatamata sellele, et planeeringu koostajate käsutuses oli materjal, mis näitab nii inimeste suhtumist tuuleparkidesse kui ka inimeste tuuleparkide läheduses elamise kogemust, on uuring üksnes ära märgitud, kuid planeeringust ei nähtu, et uuringu tulemusi oleks planeeringu koostamisel arvestatud või arvestamata jätmist põhjendatud.

Lisaks ei ole kaebajate arvates arvestatud asjaoluga, et suur osa Hiiumaa elanikest ja Hiiumaal suvitajad Hiiumaale suuri tuuleparke ei soovi. See on väga oluline asjaolu, mida vastustaja oleks pidanud planeeringu kehtestamisel arvestama (vt kodanikualgatuse korras petitsioon, „Mina hiigeltuuleparke Hiiumaale ja rannikumerre ei taha“, millele oli andnud oma allkirja ligikaudu 8000 inimest).

4.2.4. Kaebajad märgivad, et vastustaja on jätnud lahendamata planeeringu algatamisel püstitatud ülesande ega ole kooskõlas PlanS § 7 lg 3 p-ga 10 määranud tuuleparkide toimimiseks vajalike elektriliinide asukohti.

Elering AS koostatud varustuskindluse aruande 2016 kohaselt on Hiiumaa koormuse kasvamisel optimaalseim variant Hiiumaa 110 kV toite tagamiseks rajada Kärkla 110 kV alajaam ning Leisi-Kärkla 110 kV ühendus. Reservtoide on mõistlik tagada 35 kV võrgu vahendusel.“ Seega elektriühendus Hiiumaalt mandrile (nn. „ringtoide“) ei ole Hiiumaa elektri varustuskindluse tagamise seisukohalt vajalik ning ringtoide on vajalik üksnes tuuleparkide rajamiseks. Planeeringus tulnuks seetõttu hinnata ringtoite rajamise võimalikkust ja selle mõjusid. Kui hindamise käigus selgunuks, et ringtoite rajamine, kas eraldi või koosmõjus 30 MW tuulepargi rajamisega, omab kahjulikku mõju keskkonnale, sh Natura 2000 võrgustikule, ei oleks vastustaja tohtinud planeeringut kehtestada.

4.2.5. Kaebajad leiavad, et vastustaja ei ole planeeringu koostamisel arvestanud asjaoluga, et Eesti on täitnud Euroopa Liidu õigusaktidega ettenähtud kohustused taastuvenergia osas.

4.2.6. Kaebajad toovad välja, et vastustaja ei ole planeeringu koostamisel arvestanud koostatava Hiiu maakonna maakonnaplaneeringuga. Maakonnaplaneeringu eesmärgiks olev väärtuslike maastike säilitamine välistab võimaluse suurte elektrituulikute ja tuuleparkide rajamiseks, kuna need oleksid nähtavad igast Hiiumaa paigast. Seega on maakonnaplaneering ja planeering omavahel vastuolus.

4.3. Kaebajad leiavad, et planeering ei ole kooskõlas mitmete õigusaktidega.

4.3.1. Kaebajad leiavad, et planeeringu kehtestamisel on jäetud arvestamata asjaoluga, et planeerimisseadus on muutunud ja planeeringu elluviimisele ei saa kehtetut planeerimisseadust kohaldada.

Kaebajad on seisukohal, et tulenevalt asjaolust, et planeeringu elluviimisele ei ole kuidagi võimalik kohaldada enne 01.07.2015 kehtinud planeerimisseadust ja uus planeerimisseadus ei näe ette, et detailplaneeringu koostamise aluseks on maakonnaplaneering, on planeeringu p 3.3.3. selles osas vastuolus kehtiva planeerimisseadusega. Eeltoodud põhjendustel on kaebajate arvates seadusega vastuolus ka planeeringu seletuskirja p 1 ja 3.

Planeeringu seletuskirjas on määratud kindlaks põhimõtted, mida võrguühenduste planeerimisel tuleb järgida. Vastustajale ei ole antud õigust määrata kindlaks võrguühenduste planeerimise põhimõtteid, vaid üksnes liinide asukoha väljaselgitamine. Vastustaja ei saa ka ette kirjutada, kas liinid paigaldatakse maa peale või maa alla, sest sellised nõuded saavad tuleneda teistest õigusaktidest, nt võrgueeskirjast.

Planeeringu seletuskirja punkti 3.3.1 alapunktis 16 ja 17 on sätestatud kohustus kooskõlastada üldplaneeringud Lennuameti ja Kaitseministeeriumiga.

Kooskõlastamise nõue saab tuleneda õigusaktist. Vastavalt kehtiva PlanS § 4 lõikele 4 kehtestab koostöö tegemise korra ja planeeringute kooskõlastamise alused Vabariigi Valitsus määrusega. Seega puudub vastustajal õigus kindlaks määrata, kes peab üldplaneeringu kooskõlastama. Kuna pädevust ületades antud haldusakt on HKMS § 63 lg 2 p 3 järgi tühine, siis on tühine ka Planeeringu seletuskirja p 3.3.1 alapunkt 6.

Planeeringu seletuskirja p 3.3.1 alapunktis 6 sätestatakse, et elektrituulikute minimaalne kaugus infrastruktuuri suurtest elementidest (kõrgepingeliinid, riigimaanteed, raudtee, gaasitrass, telekommunikatsiooni mastid) peab olema vähemalt võrdne elektrituuliku kogu kõrgusega (torm-tiiva pikkus). Kaitsevööndid, kujad jms kehtestatakse õigusaktidega ja maavanemal puudub volitus seda teha. Näiteks, ehitusseadustiku alusel on antud volitus kaitsevööndi ulatuse määramiseks ministrile. Kuna pädevust ületades antud haldusakt on HKMS § 63 lg 2 p 3 järgi tühine, siis on tühine ka Planeeringu seletuskirja p 3.3.1 alapunkt 6.

Seletuskirja punkti 3.3.1 punktis 1 on muu hulgas sätestatud, et arendusaladel on elektrituulikute (tuulikupark) rajamise aluseks detailplaneering. Ei 31.07.2015 kehtinud planeerimisseadus ega ka kehtiv planeerimisseadus ei võimalda maakonnaplaneeringuga määrata detailplaneeringu koostamise kohustusega ala, vaid see on üldplaneeringu ülesanne. Erandina oli kehtivuse kaotanud planeerimisseaduse järgi võimalik detailplaneeringu koostamise kohustus määrata siis, kui üldplaneeringus ei ole neid määratud (PlanS § 7 lg 3 p 5). Detailplaneeringu koostamise kohustuse saab ette näha üldplaneeringus (uue PlanS § 75 lg 1 p 26). Käina vallal on olemas üldplaneering ja selles on määratud ka detailplaneeringu koostamise kohustusega alad ja juhud. Seega ei saa maavanem enam Käina valla osas detailplaneeringu koostamise kohustusega alasid määrata. Arendusalad ja arenduspiirkonnad jäävad detailplaneeringu koostamise kohustuseta alale. Seega on Planeering selle punkti osas seadusega vastuolus.

Seletuskirja punkt 3.3.1 punkti 1 järgi on arendusaladel elektrituulikute (tuulikupark) rajamise aluseks üldplaneeringu tuuleenergeetika teemaplaneering. Sellist planeeringu liiki uus planeerimisseadus ette ei näe.

Korralduse punktis VII on muu hulgas märgitud, et juhul kui teemaplaneeringus valitud arendusalale soovitakse rajada rohkem kui 5 tuulikuga tuuleelektrijaam koguvõimsusega üle 7,5 MW, algatab PlanS v.r. § 29² lõikest 12 tulenevalt eelvaliku alusel olulise ruumilise mõjuga objekti asukoha planeeringu kohalik omavalitsus. Uus planeerimisseadus ei näe enam ette sellist planeeringuliiki, vaid olulise ruumilise mõjuga ehitise, mille määrab Vabariigi Valitsus kindlaks vastavas nimekirjas, rajamiseks koostatakse kohaliku omavalitsuse eriplaneering, välja arvatud juhul, kui olulise ruumilise mõjuga ehitise asukoht on määratud üldplaneeringus (PlanS § 95 lg 1).

4.3.2. Planeering ei ole kooskõlas keskkonnaseadustiku üldosa seadusega (KeÜS) § 10, mis sätestab, et keskkonnaohtu tuleb vältida. Keskkonnaohtu või olulist keskkonnahäiringut tuleb taluda, kui tegevus on vajalik ülekaaluka huvi tõttu, puudub mõistlik alternatiiv ja keskkonnaohu või olulise keskkonnahäiringu vähendamiseks on võetud vajalikud meetmed.

Planeeringus ei ole olulisi asjaolusid, sh tuuleparkide mõju inimeste heaolule, varale ning kultuuripärandile, kaalutud. Planeeringu puhul ei ole ka kõiki alternatiive kaalutud, kuigi alternatiiv – tuuleparkide Hiiumaale rajamise võimaluse välistamine – on olemas. Planeeringu koostamisel on arvestatud vaid õigusaktiga kehtestatud müranorme, kuna teisi norme, näiteks varjutuse, vilkumise, tuulikute kauguse osas kehtestatud ei ole. Siiski ei ole välistatud, et elektrituulik ja tuulepark omavad inimese elukeskkonnale märksa suuremat mõju, kuid Planeeringus ei ole seda mõju piisaval määral hinnatud.

Kaebajad leiavad, et planeeringu koostamise käigus kogutud teabe põhjal saab väita, et tuuleparkide rajamine omab pöördumatut mõju looduskeskkonnale. Samuti mõjub planeeringuga kavandatav olulist mõju inimeste elukeskkonnale. Eeltoodud asjaolu on välja toodud ka Keskkonnaameti 02.03.2011 Planeeringu kooskõlastamata jätmise kirjas (I tl 130-132).

4.3.3. Planeering ei vasta kaebajate arvates ka keskkonnaministri 04.03.2011 määrusega nr 16 kehtestatud nõuetele (selle § 3 lg 1 ja lg 2). Planeeringu koostamisel ei ole koostatud määruse nõuetele vastavat mürauuringut ning puudub ka ettepanek kohalikule omavalitsusele kehtestada rangemad mürataseme normid või põhjendus rangemate müranormide kehtestamise ebavajalikkuse kohta.

4.3.4. Kaebajad on seisukohal, et nõuetekohane keskkonnamõju strateegiline hindamine on läbi viimata.

Kaebajad leiavad, et Planeeringu keskkonnamõju strateegilise hindamise (KSH) aruanne (II tl 69-171) ei vasta KeHJS § 40 lg-s 4 KSH aruandele ettenähtud nõuetele ja seetõttu ei saa KSH läbiviimist pidada nõuetekohaseks. Puudulike keskkonnakaalutluste tõttu ei saa ka Planeering olla õiguspärane, kuna arvestatud ei ole oluliste keskkonnaaspektidega.

Alternatiivi, mis näeks ette Planeeringu mittekehtestamist või olukorda, kus Planeeringut ellu ei viida, KSH aruanne, Planeering ega ka Korraldus ei käsitle.

Kaebajad on välja toonud, et vastustaja ei ole Planeeringu koostamisel arvestanud tema enda koostatud teiste maakonnaplaneeringutega. Seetõttu ei ole KSH aruandes käsitletud seoseid nende planeeringutega ega nendest planeeringutest tulenevaid mõjusid Planeeringule.

Kaebajad on viidanud Eesti Maaülikooli teadlaste koostatud analüüsile linnustiku osas teemaplaneeringuga kavandatavate objektidega kaasnevatest võimalikest mõjudest ja neid leevendavatest meetmetest. Analüüsi p-s 3.1 on märgitud, et planeeringualal on oluline

arvestada asjaoluga, et piirkonda läbib globaalse tähtsusega lindude rändekoridor – Ida-Atlandi rändetee üks massilisemaid harusid.

Kuigi Eesti on ühinenud Aafrika ja Euraasia rändveelindude kaitse kokkuleppega, ei ole KSH aruandes seda isegi mainitud. Selle kokkuleppe alusel on Eesti riigil kohustus võtta rändveelindude kaitseks tarvitusele meetmeid, pöörates erilist tähelepanu nii ohustatud kui ka ebasoodsas kaitsestaatuses olevatele liikidele (artikkel III p 1).

Rändlindude kaitse vajadusele on juhtinud tähelepanu Soome Keskkonnaministeerium 31.01.2012 Keskkonnaministeeriumile saadetud kirjas seoses Loode-Eesti meretuulepargi kavandamisega (vt Soome Keskkonnaministeeriumi kiri koos tõlkega –tl 172-176, II kd).

Kaebajad toovad välja, et on olemas võimalus, et tuuleparkidel on kahjulik mõju merikotkale, kes on ühtlasi I kategooria kaitsealune liik, kelle säilimise peab Eesti riik tagama.

Lisaks on KSH aruande koostajad on möönnud tuuleparkide võimalikku negatiivset mõju rändlindudele.

Kaebajad märgivad, et KSH aruandes leitakse, et suurte elektrituulikute püstitamine kahjustab nahkhiiri ja nende elupaiku. Samas on vastustaja otsustanud Planeeringus arendusalad ja arenduspiirkonnad määrata just nahkhiirte olulise elupaiga alale ilma ühtegi põhjendust esitamata.

Kuna KSH aruandes märgitakse, et täpsemate hinnangute saamiseks tuleb teha täiendavaid uuringuid, puuduvad lütkadeta, täielikud ja täpsed lõplikud seisukohad ja järeldused tuuleparkide mõju kohta ning KSH-d ei saa pidada nõuetekohaselt läbi viiduks.

Kaebajad leiavad, et kuna KSH aruanne ei sisalda elektriliinide mõju loodusele ega inimestele, ei kajasta KSH aruanne tegelikke Planeeringu elluviimise mõjusid.

Lisaks ei sisalda KSH aruanne kaebajate arvates erinevate mõjude omavahelisi seoseid, ebapiisav on KSH aruanne maakonnaplaneeringu elluviimisega kaasneva olulise negatiivse keskkonnamõju vältimiseks ja leevendamiseks kavandatud meetmete osas, ning puudub ülevaade põhjustest, mille alusel valiti alternatiivsed arengustsenaariumid, mida strateegilise planeerimisdokumendi koostamisel käsitleti.

4.4. Kaebajad leiavad, et Planeeringu koostamisel ei ole arvestatud arvestanud Hiiumaa arengustrateegia 2020+ põhimõtetega.

4.5. Kaebajad on ka seisukohal, et Planeering on nõuetekohaselt kooskõlastamata. PlanS § 17 lg 3 alusel määras Siseministeerium oma 14.01.2011 kirjas (I tl 136) täiendava kooskõlastamise vajaduse ka Keskkonnaametiga. Kaebajad toovad välja, et Keskkonnaamet on jätnud oma 02.03.2011 kirjaga (I tl 133-135) Planeeringu kooskõlastamata ja esitas Planeeringu kohta mitmeid märkusi. Planeeringus puudub teave selle kohta, kas ja milliste Keskkonnaameti märkustega on Planeeringu koostamisel arvestatud ning kaebajatel puudub ka teave selle kohta, kas Keskkonnaamet on Planeeringu kooskõlastanud.

4.6. Kaebajad leiavad, et Planeeringu kehtestamisel on tuginetud vananenud teabele.

Kuigi Planeeringut on koostatud pika aja jooksul, peab Planeeringu kehtestamisel olema asjaoludest ajakohane teave. Paljudes olulistest küsimustes tugineb Planeering vanale teabele.

Korralduses märgitakse, et Planeeringu koostamisel on lähtutud ka energiamajanduse arengukavast aastani 2030 (ENMAK), kuid tegelikkuses see nii ei ole. Ei Planeeringu seletuskiri ega ka KSH aruanne isegi ei viita ENMAK-le. Planeering on pikaajalise vaatega ning see ei saa tugineda vananenud andmetele.

Kaebajad leiavad, et KSH aruandes on kõik tuuleenergeetika arenguga seotud andmed kas 2010. aasta või 2011. aasta seisuga, sh andmed olemasolevate tuuleparkide kohta (vt nt lk 18). Nelja ja poole aasta jooksul on olukord oluliselt muutunud ja sellega seoses ka riigi

eesmärgid. Eesti elektrisüsteemi varustuskindluse aruanne 2015 annab hoopis teistsuguse pildi elektrienergia, sh taastuenergia olukorrast. Aruande kohaselt genereerisid 2014/2015 talvel Elering AS võrku ühendatud tuulepargid 266 MW energiat. Aruandes märgitakse veel, et elektritootjate poolt esitatud andmete alusel ületab installeeritud netovõimsus 2024. aastaks 3000 MW, millest elektriturul on igal ajahetkel kasutatav 1470 MW. Nimetatud 3000 MW hulka on tootjate poolt esitatud andmete alusel arvatud ligikaudu 1000 MW ulatuses potentsiaalselt rajatavaid uusi elektri jaamu, sealhulgas tuuleparke. Arvestades seda, et Eestis kasutatakse vaid 1500 MW ringis elektrit (vt aruande lk 57), tekib küsimus Hiiumaale tuuleparkide kavandamise mõttekuses. Lisaks planeeritakse hetkel Hiiumaa ümbrusesse ja Pärnu lahte meretuuleparke.

4.7. Kaebajad leiavad, et Planeeringu dokumendid on omavahel vastuolus.

4.7.1. Kaebajad toovad välja, et Planeeringu joonis ja seletuskiri on omavahel vastuolus.

Planeeringu joonistel on elektrivõrkude kohta järgmised andmed:

Tuuleenergeetika teemaplaneeringu kaardil on markeeritud olemasolevad 35 ja 6-20 kV liinid, olemasolevad alajaamad ja jaotusseadmed. Näidatud perspektiivse liitumised suunad tuuleenergeetika arenduspiirkondadest põhivõrku.

Tuuleenergeetika teemaplaneeringu seletuskirja punktis 3.1.1 ja punktis 3.1.2 toodud skeemidel on näidatud järgmised elektrivõrguga liitumise võimalused: a) liitumine olemasoleva 35 kV õhuliini trassi mööda Käina alajaamani b) võimalik uue 35 kV alajaama asukoht (hüpoteetiline).

Seega käsitleb joonis perspektiivset liitumist põhivõrku, seletuskiri aga jaotusvõrku, mis tähendab, et seletuskiri ja joonis on omavahel vastuolus.

Kuna Hiiumaal põhivõrku ei ole, siis eeldab tuulikute või tuulikuparkide elektrivõrku liitmine põhivõrgu rajamist.

4.7.2 Teiseks leiavad kaebajad, et Korraldus on vastuolus Planeeringu seletuskirjaga.

Kaebajad toovad välja, et Korralduse punktis III on märgitud, et Planeeringu koostamisel on lähtutud muu hulgas ka koostatava energiamajanduse arengukavast aastani 2030. Planeeringu seletuskirja leheküljel 4, kus on loetletud, millistes riiklikest arengukavadest on Planeeringu koostamisel lähtutud ei ole sellist arengukava märgitud. Ka ei ole energiamajanduse arengukava põhimõtetega arvestatud KSH aruande koostamisel.

Seega väide, et energiamajanduse arengukavaga aastani 2030 on Planeeringu koostamisel arvestatud, ei vasta tõele.

4.8. Kaebajad leiavad, et planeeringu koostamisel on tehtud olulisi kaalutusvigu. Nii ei ole Vastustaja kaebajate arvates kaalunud planeeringu kehtestamata jätmist ja teise planeeringulahenduse valimist, mis ei näeks ette Hiiumaale tuuleparkide mitterajamist. Vastustaja on Planeeringu kehtestamisel jätnud Hiiumaa elanike huvid välja toomata ning puuduvad kaalutlused selle kohta, miks ei ole peetud vajalikuks arvestada Hiiumaa elanike soovi säilitada olemasolev elu- ja looduskeskkond (PlanS § 1 lg 2 ja 3).

Vastustaja ei ole kaalunud Planeeringu lahenduse kujundamiseks määratud kriteeriume. KSH aruande punktis 2.2.4 on märgitud, et osadel juhtudel kattuvad elektrituulikute arendusalad tõenäoliselt ebasobivat või täiendava tähelepanu vajava alaga. Seega tekib küsimus, kuidas saab olla tuuleparkide rajamiseks sobiv ala ka tegelikult sobiv.

Kaebajad selgitavad, et alad ja objektid, mille ümber nn puhveralad moodustati, on toodud Planeeringu seletuskirja punktis 2.2.1. Näiteks asustusala ja olemasoleva elamu ja puhke- ja virgestusala puhverala laius on 2000 m. Seda milliseid asjaolusid kaaluti puhveralade

määramisel, ei ole teada - seda ei ole Planeeringus selgitatud, samuti ei tulene need puhveralad ühestki õigusaktist.

Kaebajad toovad välja, et ka varjutuse aja määramisel ei ole toimunud mingit kaalumist, kuidas valiti välja lubatav varjutuse kestus.

Kuna vastustaja ei ole erinevaid huve kaalunud, on täitmata ka PlanS § 7 lg 2 p-des 2 ja 3 sätestatud maakonnaplaneeringu ülesanded.

Tuuleparkide rajamine Hiiumaale ei saa olla selline ülekaalukas avalik huvi, mis kaaluks üles kohalike elanike soovi ja huvi olemasoleva elukeskkonna säilitamiseks. Kohalikku huvi väljendas ka Emmaste vald Planeeringu kooskõlastamata jätmisel. Arvestades, et tulu, mida tuulepargi toodetud elektrist saadakse, jääb tuulepargi omanikule ning lisaks maksab riik tuulepargi omanikule elektrituruseaduse alusel toetust, on tuuleparkide rajamine Hiiumaale eelkõige erahuvides.

4.9. Planeering on põhjendamata, sh ei ole kaebajate arvates selge, kuidas on Planeeringu lahendus kujunenud. Kuna Planeeringu koostamisel on jäetud mitmed olulised asjaolud välja selgitamata, ei ole võimalik hinnata Planeeringulahenduse tegelikku sobivust. Samuti on jäetud Planeeringu koostamisel arvestamata oluliste Planeeringu koostajale teada olevate asjaoludega ning nende arvestamata jätmist ei ole põhjendatud. Lisaks on Planeeringu dokumendid omavahel vastuolus. Planeeringus on välja selgitamata mitmed Planeeringu seisukohalt olulised mõjud ja huvid ja ka teadaolevaid huvisid ei ole kaalutud.

4.10. Kaebajad leiavad, et vastustaja väide, et teemaplaneeringuga ei ole võimalik kindlaks määrata konkreetseid tingimusi elektrituulikute ehitamiseks (mh nt elektrituulikute suurimat võimalikku kõrgust), ei vasta tõele, kuna vastustaja on nii kehtivas maakonnaplaneeringus kui ka teemaplaneeringus muid küsimusi detailselt lahendanud.

4.11. Vastustaja väide, nagu saaks kaebajad esitada vastuväiteid detail- või üldplaneeringu koostamise menetluses, ei ole asjakohane. Nimelt kuna teemaplaneeringus määratletud arendusalad asuvad väljaspool linnu, alevaid ja alevikke, siis saab elektrituulikuid püstitada ka ilma detailplaneeringut koostamata (vt PlanS § 125 lg 1 p 4 ja ka § 74 lg 5).

4.12. Vastustaja väited seoses võimatusega hinnata keskkonnamõjusid täpsemalt, kuna ei ole teada, milliseid tuulikuid arendusalale tulevikus rajatakse ei ole kaebajate arvates asjakohased. Kaebajad toovad välja, et põhivõrguga liidetud tuuleparkides kasutatakse peamiselt 2-3 MW elektrituulikuid, seega võib juba praegu kindel olla, et väiksema võimsusega elektrituulikuid suuremates tuuleparkides ei kasutata. Järelikult on võimalik ka üsna täpselt hinnata teemaplaneeringu arendusaladel tulevikus kasutusele võetavate elektrituulikute mõjusid ning vastustaja väited selle kohta, et praegu ei ole võimalik tuuleparkidest lähtuvaid mõjusid täpsemalt hinnata ei vasta tegelikkusele.

4.13. Vastustaja väited elektriliinide trasside paiknemise määramise mittevajalikkusest ei ole kaebajate arvates kooskõlas seadusega ja tegelikkusega.

4.14. Vastustaja kaebuse vastuses toodud väited teemaplaneeringu kujunemisest ei saa kaebajate veendumusel asendada vaidlustatud korralduses esitatud põhjendusi. Vastustaja oleks pidanud korralduses arusaadavalt põhjendada, kuidas teemaplaneeringu lahendus kujunes.

4.15. Kaebajad leiavad, et Vastustaja väited, mis puudutavad vastustaja hinnangul teemaplaneeringu kujunemise seisukohalt „ebaolulisi“ menetlusrikkumisi või vigu on kohatud.

4.16. Kaebajad väidavad, et planeeringu sisulisi otsuseid ei ole teinud maavanem tuues välja, et Planeeringu seletuskirjas (lk 5) on märgitud, et protsessi läbiviimiseks sisuliste otsuste vastuvõtmiseks moodustati juhtrühm. Maavanema pädevust, mis on sätestatud PlanS § 10 lg-s

3, so maakonnaplaneeringu koostamise kohustus, mis hõlmab ka koostamise käigus menetlustoimingute tegemist, ei saa maavanem kellelgi teisele üle anda. Veel vähem saab maavanem üle anda sisuliste otsuste tegemist. Ka Vabariigi Valitsuse seaduse § 84, mis sätestab maavanema pädevuse, ei näe võimalust maavanema ülesandeid üle anda maavanema moodustatud organile. Planeeringu seletuskirja tabelist 1, kus on esitatud ülevaade olulisematest õigusaktidest tulenevatest piirangutest ja ametkondade seisukohtadest puhveralade ulatuse määramisel nähtub, et vastustaja ise ei kaalunud mitte ühtegi olulist küsimust (tuulikute kaugust elamutest, tuuleparkide planeerimist looduskaitseobjektidel ja nende lähedusse, infrastruktuuri elemente, riigikaitseobjekte (radar), väärtuslikke maastikke, rohelist võrgustikku), vaid seda on teinud kas kohalikud omavalitsused, ametkonnad või on seda tehtud kollegiaalselt (maavalitsused). Juhtrühma sisuliste otsuste kujunemine Planeeringu dokumentidest ei nähtu.

Kaebajad märgivad, et kaalutlused peavad sisalduma maavanema kehtestatud planeeringus (selle seletuskirjas) või kehtestamise korralduses. Need dokumendid vastustaja kaalutlusi ei sisalda. Kuna ka Korraldusest ei nähtu kaalutlused, millest vastustaja on Planeeringu kehtestamisel lähtunud, siis kinnitab see kaebajate seisukohta, et Planeering on kehtestatud oluliste kaalutlusvigadega.

4.17. Kaebajad toovad välja, et Natura 2000 eelhindamine on teostamata. KeHJS § 45 lg 2 sätestab, et strateegilise planeerimisdokumendi võib kehtestada juhul, kui seda lubab Natura 2000 võrgustiku ala kaitsekord ning strateegilise planeerimisdokumendi kehtestaja on veendunud, et kavandatav tegevus ei mõju kahjulikult selle Natura 2000 võrgustiku ala terviklikkusele ega mõjuta negatiivselt selle ala kaitse eesmärki.

Planeeringu keskkonnamõju strateegiline hindamine on küll läbi viidud, kuid selles puudub kaebajate arvates nii Euroopa Liidu õigusaktide ja juhendite kohane Natura 2000 eelhindang kui ka asjakohane hindamine, kuna KSH aruandes on viidatud kavandatava tegevuse kahjulikule mõjule Natura 2000 võrgustiku aladele.

KSH aruandest saab järeldada, et Planeeringu kehtestajal säilis kahtlus, et Planeeringuga kavandataval tegevusel on kahjulik mõju linnustikule, mida ei ole võimalik täielikult ära hoida.

Maa-ameti kaardirakendusest ja Keskkonnaregistrist nähtub, et mõlema Planeeringus määratud arendusala - H2 ja H3 - läheduses asub neli Natura 2000 võrgustikku kuuluvat looduskaitseala – Väinamere hoiuala (linnuala), Pihla – Kaibaldi loodusala, Leigeri looduskaitseala ja Tihu looduskaitseala.

Natura alal kaitstavate liikide häirimine on keelatud ka alast väljaspool toimuva tegevusega (Riigikohtu lahend nr 3-3-1-88-15). KSH aruande koostajate hinnangul on vajalik hinnata arendusala võimalikku mõju-ulatuse jäävate linnualade mõju Natura eelhindamise vormis, mille tulemustest sõltub edasine tegevus (asjakohase hindamise läbiviimise vajadus jms).

Kaebajad leiavad, et Planeeringus ja KSH aruandes ei ole hinnatud, milline mõju kaasneb Planeeringu elluviimisel arendusalade H2 ja H3 läheduses paiknevatele Natura 2000 aladele, sh Väinamere hoiualale. Planeeringu seletuskirjas toodud tabelites, kus on kirjeldatud arendusalasid H2 ja H3 (p 3.1.1 ja 3.1.2), märgitakse vaid, et Väinamere hoiuala asub 7,8 km kaugusel. H3 arendusala puhul ei ole sellele hoiualale viidatud. Ühtegi põhjendust selle kohta, kuidas Planeeringuga kavandatavad tuulikud mõjutavad 7,8 km kaugusel asuvat Natura 2000 ala ning sinna üle terve Hiiumaa lendavaid linde, KSH aruanne ega planeering ei sisalda.

Kaebajad leiavad, et tuuleparkide rajamisega Hiiumaale kaasneb vältimatult ka kahjulik mõju, kuid keskkonnamõju hindamise läbiviimisel ei ole hinnatud isegi arendusalade H2 ja H3 mõju Natura 2000 võrgustiku alale, sealhulgas ei ole läbi viidud ka Natura eelhindamist.

Kaebajad märgivad, et tuuleparkide toimimiseks vajalike elektriliinide ja nende rajamisega seotud mõju ei ole teemaplaneeringus üldse hinnatud, kuigi elektriliinid hakkavad eeldatavalt läbima ka Väinamere looduskaitseala (Hiiumaa – Vormsi – Harku) (vt ka II tl 179-216).

Arendusala H2 ja H3 läheduses asuvad Natura 2000 võrgustikku kuuluvad alad, kus asuvad ka esmatahtsad looduslikud elupaigatüübid. Seega oleks võimalik neile arendusaladele tuuleparke rajada üksnes Vabariigi Valitsuse nõusolekul (KeHJS § 45 lg 3).

Kaebajad märgivad kokkuvõtvalt, et vähimagi kahtluse korral kavandatava tegevuse negatiivses mõjus Natura 2000 alal asuvatele elupaikadele ei tohi sellisele kavale luba anda. Planeeringu puhul tähendab see, et planeeringut, mille elluviimisel ei ole Natura 2000 alal kaitstavatele liikidele või elupaikadele kahjulik mõju välistatud, ei tohi kehtestada, kuna see on õigusvastane.

4.18. Kaebajad leiavad, et Vastustaja on ebaõigesti leidnud, et planeering ei anna otsest alust tuulikupargi rajamiseks. Planeering on kohalikele omavalitsustele siduv ja Korralduse p-s VII märgitu, et Planeering ei anna otsest alust tuulikupargi rajamiseks, ei vasta tõele. Maakonnaplaneeringu tingimuste siduvust kinnitab ka kohtupraktika (Tallinna Ringkonnakohtu otsus nr 3-14-50027ja Riigikohtu lahend nr 3-3-1-35-13).

4.19. Kaebaja toob välja, et asjakohane ei ole vastustaja viide Vabariigi Valitsuse poolt heaks kiidetud Eesti energiamajanduse arengukavale aastani 2030 (ENMAK 2030). Arengukava ei ole võrdsustatav õigusaktiga, sh Euroopa taastuvenergia direktiiviga. Arengukava ei ole siduv ega täitmiseks kohustuslik. Selles, et Eesti riik on Euroopa Liidu ees taastuvenergia rakendamise osas oma kohustused juba aastaid tagasi täitnud, ei saa täna enam kaebaja arvates vaidlust olla. Planeering on aga kehtestatud teadmises, et need eesmärgid ei ole saavutatavad ka aastaks 2020. On ilmne, et Planeeringu kehtestamisel ei arvestanud vastustaja asjaoluga, et Eesti riik oli endale võetud kohustused taastuvenergia osas Planeeringu kehtestamise ajal juba täitnud.

Teiseks on vastustaja Planeeringu koostamisel lähtunud arengukavast „Energiamajanduse riiklik arengukava aastani 2020” ja Planeering ega KSH aruanne ei sisalda ühtegi viidet ENMAK 2030-le. Seega ei ole vastustaja Planeeringu koostamisel ENMAK 2030-ga arvestanud ega saanud selles sisalduvatest asjaoludest kaalutusotsuse tegemisel lähtuda.

4.20. Kohtuistungil jäid kaebajad kaebuse juurde.

4.21. Kaebaja MTÜ Hiiu Tuul palub vastustajalt välja mõista esindaja kulud kogusummas 13 944 eurot vastavalt kohtule esitatud menetluskulude nimekirjale (tl 23-55 ja tl 79-81 pöördel, III kd).

4.22. Kaebajad esitasid kohtule vastuväite kohtu tegevusele. Kaebajad toovad välja, et Vastustaja lepinguline esindaja (advokaat) on 03.02.2017 haldusasjas nr 3-15-2320 esitanud Tallinna Halduskohtule taotluse 31.01.2017 kohtuistungiga seotud vastustaja menetluskulude kindlaksmääramiseks ja kaebajatelt väljamõistmiseks ning taotluse tähtaja pikendamiseks kuni 08.02 nende kulude tasumist tõendavate dokumentide esitamiseks. Kaebajate lepinguline esindaja (advokaat) sai vastustaja eelviidatud taotlused kätte alles 06.02.2017 e-toimiku kaudu, kuna vastustaja advokaadist lepinguline esindaja ei täitnud eelviidatud taotluste esitamisel HKMS § 53 lg 2 sätestatud nõuet saata kohtule edastatava avalduse ja selle lisad vahetult teise menetlusosalise advokaadile. Kaebajad esitasid oma lepingulise esindaja kaudu 06.02.2017 kohtule viivitamatult vastuväite vastustaja taotlusele kuludokumentide esitamise tähtaja pikendamiseks, milles palusid vastustaja taotlus jätta rahuldamata seadusliku aluse puudumise tõttu. Vaatamata kaebajate vastuväitele rahaldas Tallinna Halduskohtu kohtujurist 06.02.2017 oma kirjaga vastustaja taotluse tähtaja pikendamiseks ning pikendas vastustaja menetluskulude tasumist tõendava dokumendi esitamise tähtaega kuni 08.02.2017.

Tallinna Halduskohtu juristi poolt 06.02.2017 vastustaja eelviidatud 03.02.2017 taotluse rahuldamine ja 31.01.2017 kohtuistungiga seotud vastustaja menetluskulude tasumist tõendava dokumendi esitamise tähtaja pikendamine kuni 08.02.2017 on kaebajate arvates täielikus vastuolus halduskohtumenetluse seadustiku sätetega. HKMS § 69 lg 1 sätestab, et kohus võib enda määratud menetlustähtaega põhistatud avalduse alusel või omal algatusel mõjuval põhjusel pikendada. HKMS ei näe ette, et kohus võiks pikendada seaduses sätestatud tähtaega.

HKMS § 109 lg 1 teine lause sätestab, et kuludokumentid, mis seonduvad osalemisega kohtuistungil, kus lõpetati asja arutamine, samuti selliste kulude nimekiri, esitatakse kohtule hiljemalt kolme tööpäeva jooksul pärast istungi lõppu. HKMS § 109 lg 1 teises lauses sätestatud tähtaja näol on tegemist seaduses sätestatud tähtajaga, mille pikendamist ei saa menetlusosaline kohtult taotleda ja mida kohus ei saa pikendada. Seega on vastustaja 03.02.2017 taotlus 31.01.2017 kohtuistungiga seotud menetluskuludokumentide esitamiseks tähtaja pikendamiseks õigusliku aluseta ja tulnuks jätta rahuldamata.

HKMS § 90 lg 1 esimene lause sätestab, et menetlusosalisel on õiguse esitada vastuväide kohtu tegevusele menetluse juhtimisel, samuti vastuväide menetlussätte rikkumise kohta. HKMS § 90 lg 1 teine lause sätestab, et vastuväite lahendab kohus määrusega. Eeltoodust tulenevalt ja tuginedes HKMS § 90 lg 1 esitavad kaebajad käesolevaga vastuväite haldusasja nr 3-15-2320 Tallinna Halduskohtu kohtujuristi poolt 06.02.2017 kirjaga vastustaja 03.02.2017 tähtaja pikendamise taotluse rahuldamisele ja 31.01.2017 kohtuistungiga seotud vastustaja menetluskulude tasumist tõendava dokumendi esitamise tähtaja pikendamisele kuni 08.02.2017.

Kaebajad paluvad Tallinna Halduskohtul käesolev vastuväide määrusega rahuldada ja tühistada Tallinna Halduskohtu kohtujuristi poolt vastustaja 03.02.2017 taotluse rahuldamine ja 31.01.2017 kohtuistungiga seotud vastustaja menetluskulude tasumist tõendava dokumendi esitamise tähtaja pikendamine ning jätta vastustaja 03.02.2017 tähtaja pikendamise taotlus rahuldamata.

VASTUSTAJA SEISUKOHT

5. Vastustaja on seisukohal, et kaebus tuleb jätta rahuldamata ja põhjendab seda alljärgnevalt.

5.1. Vastustaja selgitab, et Hiiu Maavanema 22.09.2009 korraldusega nr 10 algatati maakonnaplaneeringu teemaplaneeringu koostamine. Korralduse põhjendustest nähtuvalt tingis Planeeringu algatamise vajadus uurida taastuvenergeetika arendamise võimalusi Lääne-Eesti saartel ning Hiiumaal. Planeeringu ülesandeks oli eelkõige tuuleenergeetika arendamise põhimõtete ja suundumuste sätestamine ning tuuleparkide rajamiseks sobilike maa-alade kindlaks määramine. Planeeringu algatamisel lähtuti seega PlanS sätestatud ning Planeeringu algatamisega ette nähtud ülesannetest ning võeti eesmärgiks tasakaalustada üleriigilised huvid taastuvenergeetika kasutamiseks kohalike elanike huvidega seonduvalt loodus- ja elukeskkonna säilimisega. Huvide tasakaalustamiseks töötatigi välja üldised tuuleenergeetika arendamise põhimõtted ning määrati kindlaks perspektiivsed maa-alad, kuhu saab üldse tuuleparkide rajamist kaaluda.

Planeeringu käigus selgitati välja kaks ala, mis on käsitletavad tulevikus võimalike arenduspiirkondadena (Seletuskiri, lk 7). Võimalike arenduspiirkondade väljaselgitamine tähendab, et nendele aladele saab üleüldse kaaluda tuulikute rajamist. Alles pärast seda, kui Planeeringuga on kindlaks määratud võimalikud arenduspiirkonnad, saab hakata lahendama detailsemaid küsimusi, mh seoses maakasutusega, tuulikute paiknemisega ja konkreetsete tuulikutega kaasnevate mõjutustega. Nimetatud küsimused tuleb lahendada üldplaneeringu menetlemisel ning detailplaneeringu kohustusega aladel ka detailplaneeringu menetlemisel. Kuni pole teada, kas keegi üldse tuulikute püstitamisest huvitatud on ega millistel tingimustel seda teha soovitakse, ei ole ka otstarbekas viidatud küsimusi detailselt arutada.

Maakonnaplaneeringu teemaplaneeringu tasandil ei ole võimalik analüüsida kõikide võimalike stsenaariumite realiseerimist, vaid sätestada üldised suunised täpsemate planeeringute koostamisel.

Läbirääkimiste, keskkonnamõju strateegilise hindamise ja põhjaliku kaalumise tulemusena on Planeeringuga leitud kõige sobivamad alad suuremas mahus tuulikute rajamiseks. Samuti on Planeeringuga sätestatud üldpõhimõtted aluseks kohalikele omavalitsustele hilisemate detailsemate planeeringute menetlemisel. Kohalike elanike ja üleriigiliste huvide tasakaalustamiseks on Planeeringu Seletuskirjas väljatoodud ka kompensatsioonimehhanismid.

Vastustaja on seisukohal, et kehtestatud Planeeringuga on saavutatud maakonnaplaneeringu teemaplaneeringu ülesanded ning Planeering on koostatud sellise täpsusastmega nagu seda on tervet maakonda hõlmavalt planeeringult oodata. Täpsemad tingimused tuuleparkide rajamiseks on otstarbekas sätestada tulevikus läbiviidavates menetlustes, nagu on vastustaja ka Planeeringust ja Korralduses korduvalt välja toonud (Seletuskiri lk 29).

5.2. Vastustaja leiab, et kaebajatel puudub kaebeõigus.

5.2.1. Vastustaja toob välja, et füüsilistel isikutel puudub kaebeõigus KeÜS alusel. Kaebajad ei ole välja toonud asjaolusid, millest nähtuvalt oleks kaebajatel haldusaktiga oluline, reaalne ja individuaalne puutumus. Kaebajad ei ole viidanud ka põhjuslikele seostele – ainuüksi perspektiivsete arendusalade kindlaksmääramine, kuhu võib tuulikuid rajada, ei saa endaga kaasa tuua negatiivset mõju looduskeskkonnale, liiatigi veel kaebajatele.

Ühtlasi on kaebajad enda kaebeõigust põhjendanud sellega, et tuulikupargi rajamiseks on vajalik rajada põhivõrk ning sisustanud enda puutumust tulenevalt põhivõrgu võimalike kahjulike mõjudega. Planeeringu alusel ei rajata põhivõrku ega määrata kindlaks selle trajektoori, mistõttu ei saa põhivõrguga kaasnevad negatiivsed mõjutused kaebajate kaebeõigust sisustada tuuleenergeetika teemaplaneeringu menetlusel.

Kaebajate I ja II kaebeõigus ei tulene ka HKMS § 44 lg-st 1 – kaebajad ei ole osundanud ühelegi konkreetsele subjektiivsele õigusele, mida Planeering riivab. Kaebajad on samastanud Planeeringu, millega nähakse ette tuuleenergeetika arendamise põhimõtted ja suundumused ning tuulikuparkide rajamiseks sobilikud maa-alad (korralduse p I), tuulikute rajamisega. Tegelikult ei ole otsustatud planeeringu kehtestamisel tuulikute rajamist – tuulepargi reaalseks rajamiseks on vajalik koostada detailplaneering või üldplaneering, mille alusel väljastatakse projekteerimistingimused. Ainuüksi tuuleenergeetika arendamise põhimõtete kehtestamine ning tuulikuparkide rajamiseks sobilike maa-alade määramine ei saa kahjustada kaebajatele kuuluva kinnisvara hinda. Sealjuures on tähelepanuväärne, et planeeringuga ette nähtud tuulikuparkide rajamiseks sobivad maa-alad ei kattu kaebajatele I ja II kuuluvate maa-aladega.

Kaebajad I, II ja III ei ole selgitanud, kuidas mõjutab nende subjektiivseid õigusi asjaolu, et Planeeringuga nähti ette alad, kuhu on detailsemate planeeringute alusel võimalik rajada tuulikuid. Arvestades Planeeringu liiki (maakonnaplaneeringu teemaplaneering) ning abstraktsuse astet ei ole Planeeringuga ette nähtud ühtegi meetet, mis realselt ja oluliselt saaks kahjustada kaebajate subjektiivseid õigusi. Planeeringu näol on tegemist üldiste suunistega edasiste täpsemate planeeringute menetlemisel.

5.2.2. Vastustaja leiab, et Kaebajal IV puudub kaebeõigus KeÜS § 30 lg 2alusel. Keskkonnaorganisatsioon ei pea küll tõendama otseselt enda õiguste rikkumist, ent vaidlustatav haldusakt või toiming peab tema tegevuse või eesmärkidega siiski seostuma. Keskkonnaorganisatsioonide kaebeõiguse tekkimise aluseks on asjaolu, et vaidlustatav haldusakt on vastuolus siseriiklike keskkonnaõiguse normidega. Käesoleval juhul ei ole kaebuses toodud põhjendustest nähtuvalt võimalik ühtegi vastuolu tuvastada.

5.2.3. Vastustaja leiab, et Kaebajatel puudub kaebeõigus PlanS alusel. Vastustaja toob välja, et vastavalt HKMS § 1 lg-le 4 rakendab kohus halduskohtumenetluse toimingute tegemise ajal kehtivat seadust. Toimingute all peetakse seejuures silmas nii menetlusosaliste kui ka kohtu toiminguid. Kaebuse lubatavuse eelduste (mh kaebeõiguse) kontrollimisel kohaldatakse sätte ja seaduse seda redaktsiooni, mis kehtis kaebuse esitamise ajal. Eeltoodust tulenevalt on vastustaja arvates ebaõige kaebajate väide nagu peaks planeeringu vaidlustamine toimuma kehtivuse kaotanud planeerimisseaduse alusel.

Kaebajate poolt viidatud ehitusseadustiku ja planeerimisseaduse rakendamise seaduse § 1 lg 1 sätestab, et enne 01.09.2015 algatatud planeeringud menetletakse lõpuni lähtudes seni kehtinud planeerimisseaduses sätestatud nõuetest. Planeeringumenetlus lõppeb planeeringu kehtestamisega ning ehitusseadustiku ja planeerimisseaduse rakendamise seaduse § 1 lg 1 ei reguleeri kehtestatud planeeringu vaidlustamise õigust. Varem kehtinud PlanS § 26 lg 1 seega ei kohaldu, kuna kaebuse esitamise hetkeks oli viidatud sätte kehtetu ning ükski rakendussäte PlanS § 26 lg 1 edasiulatuvat kohaldamist ette ei näe.

Uus PlanS populaarkaebuse esitamise võimalust maakonnaplaneeringu vaidlustamiseks ette ei näe. Üleriigiliste ja maakonnaplaneeringute puhul on tegemist sisuliselt strateegiatega, mistõttu ei ole uues PlanS peetud põhjendatuks avalikes huvides kaebuse esitamise võimalust.

5.2.4. Vastustaja märgib, et tema seisukohad kaebajate subjektiivsete õiguste rikkumise ja planeeringu õiguspärasuse kohta on leidnud kinnitamist Tallinna Halduskohtu 25.11.2016 otsuses asjas nr 3-16-1472.

5.3. Vastustaja leiab, et kaebus tuleb jätta läbi vaatamata HKMS § 121 lg 2 p 2 ning HKMS § 152 lg 2 p 1 alusel, kuna kaebusega ei ole võimalik saavutada kaebajate eesmärki.

Arvestades kaebuses toodud põhjendusi ning kaebajate kompromissettepaneku sisu, järeldab vastustaja, et kaebajate eesmärgiks on: a) saavutada tuulikute mitterajamine Hiiumaa saarele või vähemalt planeeringuga ette nähtud arendusalale H2; b) saavutada, et uue kehtestatava planeeringuga määrataks kindlaks elektri põhi- ja jaotusvõrkude perspektiivsete trasside asukohad vastavalt keskkonnamõju hindamise tulemustele; c) saavutada, et uue kehtestatava planeeringuga määrataks kindlaks elektrituulikute suurim võimalik kõrgus.

Vastustaja on seisukohal, et isegi juhul, kui kaebajatel oleks teemaplaneeringu vaidlustamiseks kaebeõigus, ei ole kaebusega võimalik saavutada ühtegi eelpool märgitud eesmärkidest.

Kaebajate eesmärk saavutada tuulikute mitterajamine Hiiumaa saarele on vastuolus mitmete nii riigi kui ka kohaliku tasandi strateegiliste dokumentidega.

Teisalt on korralduses korduvalt selgitatud, et teemaplaneering iseenesest ei anna alust tuulepargi rajamiseks. Kaebajatel on otstarbekas vaidlustada tuulikupargi rajamist siis, kui on teada konkreetselt kes, kus ja millistel tingimustel tuulikupargi kavatseb rajada – seda on kaebajatel võimalik aga teha üld- või detailplaneeringu menetluses. Vastustaja rõhutab, et maakonnaplaneeringu teemaplaneeringu vaidlustamine ei aita kaebajatel saavutada nende eesmärki – tuulikute rajamise põhimõtteline otsus on vastu võetud riigi ja kohaliku omavalitsuse tasandi dokumentides, samas ei näe planeering ette konkreetseid tuulikuid või tuuleparke, mida kaebajad saaks vaidlustada.

Kaebajatel ei ole võimalik saavutada ka elektri põhi- ja jaotusvõrkude trasside asukohtade kindlaks määramist, kuna neid ei määrata kindlaks maakonnaplaneeringu teemaplaneeringuga. Planeeringus ei ole võimalik määrata kindlaks ka elektrituulikute suurimat võimalikku kõrgust, tulenevalt maakonnaplaneeringu olemusest. Maakonnaplaneeringu teemaplaneering on dokument, mis paneb paika tuuleparkide kasutamise üldpõhimõtted.

Isegi kui vastustaja tunnistaks planeeringu kehtetuks ning teeks planeeringusse muudatusi, ei ole võimalik planeeringuga ette näha tingimusi, mille sätestamata jätmist kaebajad kaebuses ette heidavad.

5.4. Vastustaja leiab, et vaidlustatud haldusakt on õiguspärane.

5.4.1. Vastustaja on seisukohal, et kaebajate poolt ette heidetud rikkumisi ei esine. Ühtlasi ei ole kaebajad viidanud väidetavate menetlusnõuete rikkumiste puhul sellele, kuidas need mõjutasid asja otsustamist. HMS § 58 kohaselt ei saa haldusakti kehtetuks tunnistamist nõuda üksnes põhjusel, et haldusakti andmisel rikuti menetlusnõudeid, kui nimetatud rikkumised ei võinud mõjutada asja otsustamist (RKHKo 3-3-1-23-12 p 13, 3-3-1-16-13 p 34, 3-3-1-18-14 p 14).

5.4.2. Vastustaja leiab, et kaebusest ei ole aru saada, milliste elektritrasside kindlaksmääramist ning millise täpsusastmega kaebajad nõuavad.

Esiteks on ebaõige kaebajate eeldus, nagu oleks tuulikute rajamiseks tingimata vajalik Hiiumaale põhivõrgu rajamine. Seletuskirjast nähtuvalt on võimalik olenevalt tuulikute võimsusest tuulikute liitumine jaotusvõrku 35 kV või 10 kV pingel aga ka liitumine 110 kV põhivõrgu elektriliiniga (Seletuskirja lk 28-28). Seletuskirjas on eraldi välja toodud, et planeeringus ei fikseerita tuuleelektrijaamade arendusalade liitumist detailselt, kuid täiendava ülekandeliini rajamine parandaks Hiiumaa tuuleenergeetika potentsiaali (Seletuskiri lk 28). Eeltoodust nähtub, et uue 110 kV põhivõrgu rajamine Hiiumaale ei ole tuuleparkide rajamise vältimatu eeldus, mistõttu on kaebajate väide nagu oleks teemaplaneeringu kehtestamine igal juhul seotud põhivõrgu rajamisega, ebaõige.

Teiseks ei ole tulevikus rajatava põhivõrgu elektriliinide asukoha määramine vaidlusaluse teemaplaneeringu ülesanne. Teemaplaneering koostatakse maakonnaplaneeringu täpsustamiseks lähtuvalt mingist kitsamast valdkonnast. Teemaplaneering täpsustabki kehtivat maakonnaplaneeringut lähtuvalt tuuleenergeetika kasutamise vajadusest ning näeb ette võimalikud maa-alad tuulikuparkide rajamiseks ning nende põhivõrguga liitumise põhimõttelised võimalused. Kehtiva maakonnaplaneeringuga on kindlaks määratud vajalike tehnorajatiste paigutus, teemaplaneeringuga ka perspektiivsed trasside suunad. Tuuleenergeetika teemaplaneeringuga ei saa vastustaja kindlaks määrata põhivõrgu trasse. Põhivõrguga seonduvad põhimõttelised küsimused kavatakse lahendada uues maakonnaplaneeringus, sealjuures on Planeering kantud üle menetletavasse maakonnaplaneeringusse.

Vastustaja toob välja, et teemaplaneeringu algatamise korralduses ette nähtud ülesanded on täidetud. Vastavalt kaebajate poolt viidatud planeeringu algatamise korraldusele oli planeeringu ülesandeks tuuleenergeetika arendamise põhimõtete ja suundumuste sätestamine, tuuleparkide rajamiseks sobilike maa-alade, elektri põhivõrkude perspektiivsete trasside ja jaotusvõrkude perspektiivsete trasside määramine. Planeeringu seletuskirjast nähtuvalt on teemaplaneeringu koostamise tulemusena selgunud ülekandeliinide põhimõttelised asukohad (Seletuskirja lk 3), need põhimõttelised asukohad on kantud teemaplaneeringu osaks olevale kaardile nr 1 (seletuskirja lk 4). Kaardile nr 1 on kantud kõrgepingeliin (roosaga) ning elektriõhuliin (punasega), ühtlasi põhivõrguga liitumise perspektiivsed liitumiskohad (kollasega).

Täpsemaid elektritrasside asukohti ei olegi võimalik vaidlustatud planeeringuga välja selgitada, kuna planeeringu kehtestamise hetkeks ei ole selgunud ei see, kuidas täpselt uus põhivõrk rajatakse ega see, kas ja kuhu rajatakse tuulikud. Vastustaja selgitab, et põhivõrgu rajamisel on vaja läbi viia uus keskkonnamõju hindamine, mille raames kaalutakse mh neid asjaolusid, millele kaebajad on viidanud – sealjuures elektriliinide rajamisega kaasnevat kaitsevööndeid ja nende mõju elanikele ning mõju Jausa loodusalale ning põhjaveele, samuti

niidurüdi elupaigale. Teemaplaneeringu vaidluse raames ei ole asjakohane nendel küsimustel peatuda.

Vastustaja arvates on asjakohatu ka kaebajate väide, et vastustaja ei ole arvestanud 2014. aastal valminud uuringuga „Hiiumaa elektrivarustuskindluse tõstmise sotsiaalmajandusliku uuringu ja tehnilise eeluuringu teostamine keskkonnamõju eelhinnang.“ Viidatud uuring valmis 2014 aastal, samas kui vaidlustatav teemaplaneering saadeti 08.02.2013 järelevalve teostamiseks Siseministeeriumile (II tl 161). Planeeringumenetluse olemusest tulenevalt ei ole võimalik ajal, mil ministeerium teostab planeeringu üle järelevalvet, planeeringut muuta ega täiendada, mistõttu ei olnud võimalik arvestada ka kaebajate poolt kaebuses viidatud uuringuga. Uuringut arvestatakse kahtlemata põhivõrgu rajamiseks koostatava planeeringu menetlemises.

Vastustaja nõustub, et elektrivõrguga liitumise tingimuste määramine ei ole maavanema pädevuses ja toob välja, et seda ei ole ka planeeringuga tehtud. Planeeringu seletuskirja p-s 3.2 on välja toodud potentsiaalsed liitumislahendused, st võimalused, kuidas elektrituulikute toodetavat elektrit edastada potentsiaalsesse tulevikus rajatavasse põhivõrku, tingimusi elektrivõrguga liitumiseks seletuskirjas toodud ei ole.

Kaebajad väidavad nagu poleks planeeringu koostamisel välja selgitatud, millist mõju omab tuuleparkide rajamine metsamaale, arvestades Hiiumaa suurust. Esiteks moodustavad teemaplaneeringus käsitletavat võimalikud arendusalad ca 1% kogu Hiiumaa pindalast (Seletuskirja lk 7). Teiseks on KSH analüüsis metsaaladega seonduvat analüüsitud. KSH aruandes rõhutatakse, et tuulikuparkide puhul on ehitistealune pindala väike võrreldes kogu tuulikupargi pindalaga ning olulised negatiivsemad mõjud võivad kaasneda tuulikuni rajatavatest teedest (KSH aruanne lk 106). Planeeringu koostamisel tehti koostööd riigimetsa majandamise keskusega ning töötati välja konstruktiivseid lahendusi elektrituulikute paigutamiseks metsadesse ning töötati välja lahendus, mille kohaselt tuleks elektrikaablid paigutada rajatavate teede alla ja mitte kõrvale (KSH aruanne lk 107). Lisaks on KSH aruandes välja toodud edasised soovitusel edasiste detailsemate planeeringulahenduste väljatöötamisel, pidades silmas võimalikku mõju metsadele (KSH aruanne lk 100). Planeeringu seletuskirjas on samuti rõhutatud, et täpsemad meetmed tuleb ette näha tulevikus koostatavate detailplaneeringute või üldplaneeringutega, tuuleenergeetika objektidele võib planeerida ka teisi objekte ja maakasutusfunktsioone, mida tuulik ei välista – näiteks metsamaa (Seletuskiri lk 31).

Ebaõige on kaebajate järeldus, et metsamaa kasutusotstarve ei saa säilida, kui metsaga kaetud alale rajatakse tuulepark – arvestada tuleb, et tuulikud rajatistena võtavad enda alla väga väikse pindala (vt KSH lk 66).“

Eeltoodust nähtub, et vastustaja on planeeringumenetluses välja selgitanud kõik olulised asjaolud ulatuses, mis on nõutav maakonnaplaneeringu teemaplaneeringu kehtestamisel. Sealjuures on teemaplaneeringus kindlaks määratud perspektiivsed trasside asukohad detailsusastmega, mida võib maakonnaplaneeringu teemaplaneeringult oodata. KSH-st nähtuvalt on kaalutud tuulikute metsaaladele rajamisega kaasnevaid aspekte.

5.4.3. Vastustaja leiab, et Planeeringu kehtestamisel kasutatud teave oli ajakohane. KSH valmis 2012 aasta lõpus, KSH avalik väljapanek toimus 14.11.12 – 12.12.2012. Arvestades KSH koostamise aega, on loomulik, et KSH koostamisel on aluseks võetud andmed 2010-2011 aastast, selleks hetkeks alles koostamisel või veel koostamata dokumente ei olekski saanud KSH koostamisel arvesse võtta. Kaebajad ei ole välja toonud, millised KSH aruanded toodud seisukohad on planeeringumenetluse jooksul niivõrd vananenud, et nendele ei oleks olnud võimalik planeeringu kehtestamisel enam tugineda. Kaebajate poolt viidatud uuemaid dokumente on võimalik arvestada üldplaneeringute või detailplaneeringute koostamisel.

Seonduvalt kaebajate etteheitega, et planeeringus ei ole viidatud uuele energiamajanduse arengukavale, mis kaebusest nähtuvalt on alles koostamisel, siis ei ole vastustajal võimalik planeeringu koostamisel ega kehtestamisel viidata dokumendile, mis pole lõplikult valmis ega kehtestatud.

Ükski Eesti või Hiiumaa energiakasutuse arengustrateegia ei sea kahtluse alla Hiiumaale tuuleparkide kavandamise mõttekust.

5.4.4. Vastustaja kinnitab, et planeering on läbinud kõik nõuetekohased kooskõlastused, millele on viidatud ka korralduses (Korralduse lk 5 p-s IX). Teemaplaneeringu kooskõlastas Keskkonnaamet 25.11.2011 (II tl 162-163), sealjuures on viidatud kooskõlastuses toodud täiendusettepanekud kõik KSH aruandesse sisse viidud.

5.4.5. Vastustaja märgib, et Kaebajate poolt välja toodud põhjendustest ei ole aru saada, millises osas on kaebajate hinnangul põhjendamiskohustust rikutud või kuidas on põhjendamiskohustuse rikkumise tagajärjel jõutud ebaõige otsuseni. Vajalikud põhjendused on sealjuures esitatud nii planeeringus kui ka planeeringu kehtestamise korralduses.

Lisaks Korralduses endas toodud põhjendustele, on Korralduses viidatud, et „Tervise-, keskkonna-, sotsiaalmajanduslikke küsimusi on käsitletud nii planeeringu seletuskirjas kui ka KSH aruandes“ (Korralduse p IX). Käesoleval juhul on Korralduses ära toodud kõik põhimotiivid. Samas on piisavalt selgelt tehtud viide ka teistele planeeringu osaks olevatele dokumentidele, millest on võimalik põhimotiivide täpsemaid selgitusi lugeda.

Korralduses on välja toodud kõik nõutavad põhjenduse osad. Käesoleval juhul on vastustaja Korralduses välja toonud nii positiivsed kui negatiivsed mõjud ning selgitanud, milliseid täiendavaid meetmeid peaks edasiste negatiivsete mõjude vähendamiseks kasutusele võtma (Korralduse p V).

Kuna tegemist on maakonnaplaneeringu teemaplaneeringuga, mis sätestab üldised põhimõtted ega näe ette konkreetsete tuulikute rajamist, siis on ka Korralduses toodud seletused ja kaalutlused üldist laadi, st teemaplaneeringu raames ei saa esitada ka väga detailseid põhjendusi.

Kaebajate väide nagu puuduks Korralduses viited dokumentidele ning isikutele, kes on esitanud arvamusi, on ebaõige (vt Korralduse p IX ja X).

5.5. Vastustaja leiab, et Korraldus on sisuliselt õiguspärane.

5.5.1. Asjaolu, et muutunud PlanS alusel ei ole maakonnaplaneering otseselt detailplaneeringu koostamise aluseks, ei muuda Planeeringu seletuskirja p-s 3.3.3 toodud viidet ebaõigeks. Seletuskirjas on sätestatud, et Planeering on edasiste planeeringute koostamise aluseks. Kuna kehtiva PlanS kohaselt on maakonnaplaneering üldplaneeringu koostamise aluseks ning üldplaneering omakorda detailplaneeringu koostamise aluseks, siis puudub viites igasugune sisuline vastuolu.

Kaebajate poolt toodud viide, et Planeeringu seletuskirja p 1 ja 3 on seadusega vastuolus on üldsõnaline ning etteheitest ei ole võimalik mõista, milles vastuolu seadusega seisneb.

Kaebajate hinnangul on planeering vastuolus seadusega, kuna seletuskirjas on kindlaks määratud põhimõtted, mida võrguühenduse planeerimisel tuleb järgida (seletuskirja lk 32). Vastustaja ei ole teinud ettekirjutusi konkreetseteks lahendusteks. Kehtiva PlanS § 56 kohaselt on maakonnaplaneeringu ülesandeks üldplaneeringu koostamiseks suuniste andmine ning maa kasutustingimuste määramine. Maakonnaplaneeringu teemaplaneering sätestab üldised põhimõtted, mida järgida (nagu viitab ka Seletuskirja p 3.3.1 sõnastus). Planeeringus sätestatud ei välista ega muuda kuidagi õigusaktidest tulenevaid piiranguid, mistõttu vastuolu õigusaktidega ei eksisteeri.

Kaebajad on viidanud, et planeeringu seletuskirja p 3.3.1 alapunktid 6, 16 ja 17 on tühised, kuna vastustajal puudub õigus kindlaks määrata, kes peab üldplaneeringu kooskõlastama. Viidatud punktides ei ole vastustaja kuidagi enda pädevust ületanud. Punktides on lihtsalt välja toodud lennundusseadusest tulenevad nõuded – vastavalt lennundusseaduse § 35 lg 6¹ näeb ette, et tuuleparkide detailplaneeringud ja ehitusprojektid tuleb kooskõlastada Lennuameti ja kaitseministeeriumiga. PlanS § 76 lg 1 sätestab, et üldplaneering koostatakse koostöös valitsusasutustega, kelle valitsemisalas olevaid küsimusi üldplaneering käsitleb. Eeltoodust tulenevalt on seletuskirjas tehtud viide kooskõlastuste ja koostöö vajadustele.

Kaebajad ei ole eristanud kaebuses seaduses sätestatud nõudeid ning maakonnaplaneeringu teemaplaneeringuga ette nähtud maakasutustingimusi – elektrituulikute minimaalse kauguse sätestamine aitab tagada muuhulgas põllumajandusmaade, maastike ja looduskoosluste säilimist. Vastavate kasutustingimuste määramine on PlanS § 56 lg 1 p-st 7 üheks maakonnaplaneeringu ülesandeks, millele vastab varem kehtinud PlanS § 7 lg 3 p-s 3 toodud põhimõte.

Otsitud on kaebajate väide nagu soovitaks maakonnaplaneeringuga ette näha detailplaneeringu koostamise kohustusega alasid. Planeeringu seletuskirjades on selgitatud, et tuulikuparke on võimalik rajada kas detailplaneeringu, üldplaneeringu teemaplaneeringu või üldplaneeringu alusel, rõhutades, et maakonnaplaneering ise ei anna veel alust tuulikute rajamiseks. Seletuskirja p-s 3.3.1 p-s 1 sätestatu ei viita kuidagi sellele, et planeeringuga oleks soovitud määrata detailplaneeringu koostamise kohustusega alasid. Nii Seletuskirjast kui Korraldusest nähtub, et vastustaja eesmärgiks ei ole määrata kindlaks detailplaneeringu kohustusega alasid.

Asjaolu, et planeeringu kehtestamise hetkeks kehtima hakanud planeerimisseadus ei näe enam ette, et elektrituulikute rajamise aluseks saaks olla üldplaneeringu tuuleenergeetika teemaplaneering, ei muuda iseenesest planeeringut ega korraldust õigusvastaseks. Uuest PlanS lähtudes võib rajamise aluseks olla kohaliku omavalitsuse eriplaneering.

Sarnaselt eelnevalt viidatud muudatustele ei too ka asjaolu, et Korralduse p-s VII viidatud PlanS on kehtetu, kaasa korralduse tühistust. Alates 01.10.2015 kehtib uus Vabariigi Valitsuse määrus, millega on olulise ruumilise mõjuga ehitiste nimekiri kindlaks määratud. See aga ei tähenda, et Korraldus või planeering oleksid õigusvastased, kuna ebaõige viide ühele määrusele on käsitletav sellise vormiveana, mis ei too kaasa haldusakti tühistust, kuna ei mõjuta selle sisulist õiguspärasust (RHKHo 3-3-1-14-03 p 32, RHKHo 3-3-1-33-07 p 16).

Vastustajale jääb arusaamatuks kaebajate motivatsioon seletuskirja üksikute alapunktide analüüsimisel - kaebajad ei ole kuidagi välja toonud, kuidas nimetatud punktid planeeringu seletuskirjas tema õigusi rikuksid ega osundanud, milles seisneb sisuline Korralduse ja Planeeringu sisuline õigusvastasus kehtiva õigusega. Olenemata mõningatest muutunud PlanS sätetest on vastustajal jätkuvalt pädevus selline teemaplaneering kehtestada ning selles toodud põhimõtted on kooskõlas kehtiva õigusega.

5.5.2 Vastustaja toob välja, et planeerimismenetluse läbiviimisel KeÜS ei kehtinud ja seetõttu ei ole võimalik ka planeeringu või korralduse õigusvastasuse hindamisel lähtuda selle kooskõlast KeÜS-iga ja lisaks on KSH-s käsitletud põhjalikult kõiki võimalikke ohte keskkonnale.

Ühtlasi on KeÜS näol tegemist üldosaga, mida täpsustavad eriseadused, kaasaarvatud planeerimisseadus. Planeerimisseaduses sätestatud keskkonnamõju strateegilise hindamise kohustus ongi ette nähtud selleks, et planeeringu koostamisel oleks võimalik ohte keskkonnale hinnata, kaebajate viited KeÜS-ile on seega vastustaja arvates asjakohatud. Kaebajad ei ole etteheidete tegemisel arvestanud mh ka seda, et KeÜS sätestatud põhimõtteid on võimalik arvestada hilisemate planeeringute (detailplaneeringute või kohaliku

omavalitsuse eriplaneeringute) kehtestamisel, mille alusel tuulikuid reaalselt püstitama hakatakse.

5.5.3. Vastustaja leiab, et teemaplaneering on kooskõlas keskkonnaministri 04.03.2011 määrusega nr 16 sätestatud nõuetega. Kaebajate viide, mille kohaselt peaks Planeering sisaldama vastavalt viidatud määruse § 3 mürahinnangut ning ettepanekut kehtestada rangemad normtasemed välisõhu kaitse seaduse § 127 lg 2 alusel, on ebaõige. Viidatud määrus kohaldub vastavalt määruse § 3 lg-le 1 planeeringutele, millega kavandatakse ehitist või tegevust, mis võib kaasa tuua olulise mürahäiringu. Maakonnaplaneeringu alusel ei ole võimalik kavandada ehitisi ega tegevust, mis tooks endaga kaasa mürahäiringu.

Vastustaja rõhutab, et mürauringud on vajalik läbi viia planeeringu menetluses, mille alusel hakatakse tuulikud reaalselt püstitama. Sealjuures on vajalik läbi viia ka edasine keskkonnamõju hindamine, mille tulemustest selguks kas, kui palju ja kuhu on tuulikuid võimalik püstitada (vt ka Seletuskirja p-s 3.3.1 p-s 13).

5.5.4. Vastustaja leiab, et Korraldus ja Planeering on kooskõlas Hiiumaa arengustrateegia 2020+ga. Kaebajate enda poolt viidatud arengustrateegia näeb ette tuulepargi rajamise Hiiumaale (arengustrateegia lk 27). Kaebajad ei ole kaebuses viidanud ka ühelegi alternatiivsele taastuenergia allikale, mis aitaks saavutada energeetilist sõltumatust.

Vastustaja on Korralduses ka selgitanud, et kohalike elanike mure tuulikute mõjust olemasolevale keskkonnale on mõistetav (Korralduse p V, alapunkt 8). Samas on vaja kaaluda keskkondlikke ja sotsiaalmajanduslikke aspekte (Korralduse p V alapunkt 1 ja 2). Edaspidise detailse planeerimistegevuse käigus on vaja analüüsida tuulikute rajamisega kaasnevat visuaalseid mõjusid eraldi ning luua mehhanisme nende mõjude vähendamiseks. Arvestades teemaplaneeringu koostamise aluseks olnud asjaolusid, on vastustaja seisukohal, et potentsiaalsete maa-alade kindlaksmääramine, kuhu võib tulevikus rajada tuulikuid ei oma sellist mõju keskkonnale ning välisilmele, et negatiivsete mõjude kaasnemine kaaluks üles võimalike tuulikute rajamisega kaasneva kahju.

5.5.5 Vastustaja leiab, et Planeeringu dokumendid ei ole omavahel vastuolus. Jooniste ja seletuskirja vahel mingisugust vastuolu ei eksisteeri. Seletuskirjas toodud skemaatiline kirjeldus tuulikupargis toodetava elektri ülekandmisest võimalikku põhivõrku kirjeldab olukorda, kus põhivõrk on Hiiumaale rajatud. Kuna põhivõrgu paiknemine iseenesest ei ole aga vaidlusaluse teemaplaneeringu määrata, on planeeringu kaardil nr 1 märgitud ära üksnes põhivõrguga liitumise põhimõttelised suunad.

Vastustaja hinnangul ei esine vastuolu ka Korralduse ja Planeeringu seletuskirja vahel. Asjaolu, et planeeringu seletuskirjas ei ole märgitud ühte dokumenti (energiamaajanduse arengukava aastani 2030) ei viita kuidagi sellele, et Korraldus ja Planeering oleksid vastuolus. Korralduse p-s III on selgitatud, et arvestatud on just ENMAK üldsuundadega, sh taastuenergeetika valdkonna arendamise põhimõtetega. Pidades silmas, et haldusakt on välja antud oluliselt hiljem kui koostati teemaplaneeringu seletuskiri ning pidades silmas, et eelkõige tuleb dokumendid, millest otsuse tegemisel lähtuti, välja tuua just haldusaktis, millega planeering kehtestatakse, siis on Korraldus igati õiguspärane. Pigem näitab kaebajate poolt osundatu vastupidist – pärast planeeringu seletuskirja koostamist on vastustaja planeeringu kehtestamisel tutvunud ka uuemate dokumentidega ning veendunud nende aluse planeeringu kehtestamise vajaduses.

5.6. Vastustaja on seisukohal, et Planeering ja Korraldus on kaalutusvigadeta.

5.6.1. Vastustaja toob välja, et Kaebajad ei ole osundanud, mis asjaoludel tulnuks planeeringu kehtestamata jätmist kaaluda. Teemaplaneeringu algatamisel lähtus vastustaja Saare, Lääne ja Pärnu maavanematega sõlmitud koostöökokkuleppest, milles väljendati kavatsusi koostada taastuenergeetika teemaplaneeringud maakondades (seletuskiri lk 3, Korralduse p I).

Korraldusest nähtuvalt on vastustaja planeeringu koostamisel ja kehtestamisel lähtunud ka asjaolust, et globaalses ja üleriigilises kontekstis ei ole fossiilsete kütuste kasutamine energiasõbralik ega jätkusuutlik (Korralduse p V, alapunkt 1). Tuulikute võimalik rajamine Hiiumaale tuleneb vajadusest suurendada taastuvenergeetika osakaalu energiavarustuses ning ühtlasi vähendada Hiiumaa sõltuvust välistest energiakandjatest (Korralduse p III ja IV).

Teemaplaneeringu eesmärk oli analüüsida strateegilisel tasandil tuuleenergeetika arendamise võimalusi Hiiumaal, st teha kindaks, kas üldse ja kuhu oleks põhimõtteliselt võimalik elektrituulikuid püstitada. Arvestades, et teemaplaneeringu eesmärk – maa-alade kindlaksmääramine – saavutati, planeering sai kõik nõuetekohased kooskõlastused ning selle elluviimist ei takista objektiivsed asjaolud, puudub igasugune põhjendus, miks pidanuks vastustaja jätma planeeringu kehtestamata. Kaebajad on küll viidanud Riigikohtu praktikale seonduvalt kaalutusõiguse kasutamata jätmisega, kuid ei ole välja toonud ühtegi asjaolu, mis seonduks käesoleva Planeeringuga. Olukorras, kus vastustaja algatas planeeringu eelkõige eesmärgiga selgitada välja elektrituulikute püstitamise võimalusi ning planeeringu menetluse tulemusena sellised alad ka välja selgitati, puudub igasugune ratsionaalne põhjendus, miks pidanuks vastustaja jätma planeeringu kehtestamata.

5.6.2. Vastustaja rõhutab, et Korraldusest ning teemaplaneeringu seletuskirjast nähtuvalt on ta püüdnud välja selgitada kõik olulised huvid, neid kaalunud ning üritanud leida mehhanisme nende tasakaalustamiseks.

Ebaõige on kaebajate väide nagu oleks vastustaja Korralduses välja toonud ainult positiivsed mõjud – Korralduses viidatakse, et tuuleenergia arendamisega võivad kaasneda lokaalse tasandi mõjud, eelkõige maastikule avalduv visuaalne mõju. Sealjuures on märgitud, et tuulik võib osutada maastikus domineerivaks elemendiks.

Teiseks on korralduses korduvalt viidatud, et reaalseid kaasnevaid mõjutusi saab täpsemalt hinnata detailsema planeerimistegevuse käigus (Korralduse p V alapunkt 10). Vastustajal ei olegi võimalik välja tuua konkreetseid negatiivseid mõjutusi, kuna käesolevaks hetkeks ei ole selge ei see, kas Hiiumaale tuulikud rajatakse, ega see, millistel tingimustel ja kuhu need püstitatakse.

Korraldusest aga ka planeeringu seletuskirjast nähtuvalt ongi püütud tasakaalustada erinevaid huve. Ühest küljest on kogu Eesti aga ka Hiiumaa vajadus taastuvenergeetika vastu järjest suurem. Teisalt kaasneb tuulikutega paratamatult näiteks visuaalne mõju maastikule. Vastustaja ei eita, et tuulikute püstitamisega võivad kaasneda ka mõned negatiivsed mõjutused (näiteks nagu visuaalne mõju) – selle kaaluka huvi kompenseerimiseks ongi ette nähtud kompensatsioonimehhanismid, mis on toodud Seletuskirja lisa. Täpsemad kaalutlused tuleb aga välja tuua tuulikute detailsema planeerimise korral. Elanike huvid hüpoteetiliste tuulikute mittepaigaldamise kohta ei ole piisavalt kaalukad, et jätta tuulikute paigaldamise võimalikud asukohad üldse välja selgitamata – vastustaja on lähtunud huvide kaalumisel muuhulgas sellest, et maa-alade kindlaksmääramata jätmise praktiliselt välistaks tuulikute rajamise Hiiumaale ent kohalikel elanikel on võimalik oma õigusi kaitsta detailsemates planeeringumenetlustes.

5.6.1. Vastustaja on seisukohal, et ta on arvestanud kõiki olulisi asjaolusid ja märgib, et KSH raames reeglina uuringuid läbi ei viida, vaid antakse suunised selleks, millised uuringud tuleb järgmistes etappides teostada enne kui kavandatavat tegevust ellu viia. Samas on käesoleval juhul koostatud elanike arvamusuuring, nahkhiirte elu- ja koondumispaikade analüüs, analüüs rohevõrgustiku osas ning analüüs linnustiku osas.

Kaebajate etteheide nagu ei oleks vastustaja arvestanud Eesti Maaülikooli uuringuga lindude rände analüüsiga, on ebaõige (vt KSH, lk 115 ja (seletuskirja lk 16, Korralduse p VIII). Analüüsi on Planeeringu koostamisel arvestatud ning analüüsi tulemustest lähtuvalt ka Planeeringut korrigeeritud. Keskkonnaameti kooskõlastuse kohaselt on pärast korrigeerimist

Planeering nõudekohane ning tagab looduslike elupaikade säilimise. Kaebajad ei ole kaebuses esitanud ühtegi asjaolu, mis annaks alust asuda Keskkonnaametist erinevale seisukohale.

Vastustaja rõhutab, et konkreetseid mõjutusi looduskeskkonnale, k.a lindude rändele saab hinnata siis, kui planeeritakse konkreetsete tuulikute rajamist ning teada on tuulikute arv, paiknemine, kõrgus, asukoht jne.

Sarnaselt lindude rände analüüsile arvestati Planeeringu koostamisel ka kaebajate poolt viidatud OÜ Saar Poll ja Adete Ekspert 2010.a koostatud uuringut „Läänemaa tuulikuparkide mõjud lähiala inimestele“ (vt KSH lk 63 ja Korralduse p VIII). Kaebajad ei ole kaebuses pikemalt selgitanud, milles uuringuga arvestamata jätmine seisnes.

Vastustaja on arvestanud ka kodanikualgatuse korras koostatud petitsooniga. Petitsoon anti vastustajale üle 11.03.2009. Petitsooni koostamine oli ajendatud asjaolust, et Hiiumaale sooviti rajada tuulikuturbiine koguvõimsusega kuni 500 MW kuna AS Raunisaar (kes oli huvitatud tuulikupargi rajamisest) tegi ettepaneku algatada olulise ruumilise mõjuga objekti asukoha valiku üldplaneeringu teemaplaneering. 2009 kogunenud juriidiliste küsimuste töörühm leidis toona, et tuuleelektrijaamade rajamise aluseks saab olla maakonnaplaneeringu teemaplaneering. Kaebajate poolt viidatud petitsoon käsitles seega teist olukorda - ulatuslikumat tuulikuparki ning teistsugust menetlust. Alles pool aastat hiljem, s.o 22.09.2009 algatas vastustaja maakonnaplaneeringu teemaplaneeringu. Sellest tulenevalt on ka Korralduses märgitud, et petitsoon on vastustajale üle antud enne teemaplaneeringu algatamist, seega ei saagi petitsooni siduda planeeringulahendusega.

Vastustaja on seisukohal, et Planeeringu menetlemisel ja kehtestamisel ei olnudki vaja arvestada teise sündmuse raames kogutud allkirjadega.

Kokkuvõttes on vastustaja seisukohal, et Planeeringu menetlemisel ja kehtestamisel on arvestatud kõigi tähtsust omavate asjaoludega, mh on nii Korralduses, Seletuskirjas kui ka KSH käsitletud kaebajate poolt viidatud asjaolusid, mida justkui pole arvestatud.

5.6.2. Vastustaja leiab, et ta on kaalunud Planeeringu lahenduse kujundamiseks määratud kriteeriume. Kaebajad on ette heitnud, et ei ole teada, milliseid asjaolusid kaaluti puhverala määramisel. Planeeringulahenduse koostamisel arvestati kohalike omavalitsuste ning maavalitsuse seisukohtadega (KSH lk 65). Puhveralade ulatuse määramisel arvestavatest asjaoludest on Seletuskirjas koostatud põhjalik tabel (Seletuskirja tabel nr 1, lk-d 7-9) lähtudes kehtivast seadusandlusest ning arvestades kohalike omavalitsuste poolseid seisukohti ja soovitusi (Seletuskiri lk 6). Nimetatud kaalutlustele on viidatud ka Korralduses, kus vastustaja märgib, et puhverala ulatuse määramisel tugineti omavalitsuste kaalutusotsusele ning arvestati võimalike tuulikupargist lähtuvate mõjudega (Korralduse p V, alapunkt 9). Arvestades maakonnaplaneeringu teemaplaneeringu ulatust, on osas, milles õigusaktid konkreetseid piiranguid ette ei näe, otsustamise delegeerimine kohalikele omavalitsustele (st kohalikele elanikele nõ lähemale) vastustaja arvates igati põhjendatud.

Vastustaja märgib, et ta on varjutusega seonduvalt välja toonud üldised põhimõtted ja suunised, mida arvestada edasiste planeeringute koostamisel. Konkreetsemaid kaalutlusi ei olegi vastustaja arvates võimalik välja tuua, arvestades, et Planeeringuga ei nähta ette konkreetsete tuulikute paiknemist, kõrgust ega muud sarnast. Kaebajate poolt soovitud põhjalik kaalumine saab toimuda alles edasiste planeeringute käigus (vt ka KSH lk 30, 64, Seletuskiri lk 31-32 ja Korralduse p V, ap 12).

Vastustaja leiab, et ta ei ole rikkunud kaalutusõigust. Kõigist planeeringu dokumentidest nähtuvalt on vastustaja kaalutlustele, mille arvestamata jätmist kaebajad ette heidavad, osundanud ning selgitanud kaalumise tulemusi. Vastavalt kohtupraktikas sätestatud nõuetele on sealjuures peamised kaalutlused ära toodud Korralduses ning detailsemad kaalutlused esitatud nii Seletuskirjas kui KSH-s.

5.7. Vastustaja selgitab täiendavalt, et teisi haldusorganeid on planeeringu koostamisse kaasatud kooskõlas PlanS vana redaktsiooni § 16 lg 1 punktiga 2, mille järgi tulebki maakonnaplaneeringut koostada koostöös planeeritava maa-ala KOV-idega, naabrusesse jäävate maakondade maavanematega ja ministriumidega, kelle valitsemisalas olevaid küsimusi planeering käsitleb. Kaasamisel on nõuandev roll ning see ei tähenda, et lõplik otsustusõigus ei oleks vastustajal. Kõiki planeeringu olulisi küsimusi on planeeringu vastuvõtmisel ja kehtestamisel kaalunud vastustaja.

5.8. Vastustaja märgib, et kooskõlas planeeringu eesmärkidega on planeeringus määratud elektriülekanaliinide põhimõttelised asukohad (seletuskirja lk 2), st tehtud asukohtade eelvalik. Täpsemalt määratakse elektriliinidega seonduvat kindlaks maakonnaplaneeringu koostamise. Viimases on üksikasjalikult määratud elektrivõrgu arendamise tingimused, muu hulgas on tehtud põhjalik uuring. (Hiiumaa elektrivarustuskindlustuse tõstmise sotsiaalmajanduslik uuring ja tehniline eeluuring“. Kättesaadav: http://hiuu.maavalitsus.ee/documents/180835/4378697/Hiiumaa_elektrivarustuskindluse_tost_mise_sotsiaalmajanduslik_uuring_ja_tehniline_eeluuring.pdf/a6b9e671-92ab-4b42-8670-f7c7f5b07075) Väär on ka kaebajate väide, nagu oleks ringtoide vajalik vaid tuuleparkide rajamiseks. Maakonnaplaneeringus on leitud, et ringtoite vajadus on seotud tarbimise suurenemisega, varustuskindluse ja kvaliteedi parandamise vajadusega, samuti võimaliku energia tootmise vajadusega (tuuleenergia, päikeseenergia vms) ning et vajalik on anda ringtoite kasutamise võimalus ka Vormsile. Nimetatud arengusuunda toetab ka üleriigiline planeering Eesti 2030+ (seletuskirja lk 55).

5.9. Vastustaja toob välja, et väär on kaebajate väide, mille järgi ei arvesta planeering koostatava Hiiu maakonnaplaneeringuga, kuna tuulepargid oleksid nähtavad igast Hiiumaa paigast ja kahjustaksid Hiiumaa maastikke ja vaateid.

Esiteks jääb ebaselgeks, milliseid kaebajate õigusi saaks tuulikute võimalik mõju Hiiumaa vaadetele rikkuda. Kaebajate väide, et tuulepargid oleksid nähtavad igast Hiiumaa paigast, on tõendamata ning on vastuolus terve mõistusega. Vastustaja on potentsiaalsete tuulepargialade valikul arvestanud ilusate vaatekohtadega. Tuulikute konkreetsed asukohad ega ka kõrgus, ehitusalune pindala jm parameetrid, ei ole veel paigas ja selguvad järgnevate menetluste käigus.

Et edasistes menetlustes on vaja arvestada ka tuulikute visuaalsete mõjudega, on eraldi rõhutatud ka korralduse punktis V.10 ning põhjalikult avatud ka seletuskirjas (lk 30, p 8). Sama puudutab ka tuulikute paigaldamiseks vajalikke elektrimaste.

5.10. Kõrgusenõude lisamine planeeringusse ei olnud olemuslikult võimalik ega ka nõutav, kuna tuuleparkide mõju saab hinnata vaid nende asukohtade ja suuruse selgumisel.

5.11. Vastustaja selgitab, et KOV-id ei ole kohustatud kehtestama vaidlusaluse planeeringu alusel üld- ega detailplaneeringuid, mis näeksid ette tuuleparkide püstitamist.

5.12. Vastustaja leiab, et planeerimismenetlus on kooskõlas Natura 2000 hindamise nõuetega.

Vastustaja toob välja, et mõjuga nn Natura 2000 aladele on planeeringu koostamisel läbivalt arvestatud (vt Korralduse p VIII lk 4-5, Seletuskirja lk 10, 22, 32, Lisa 2, KSH lk 120, 201). Tuulikuparkide negatiivne mõju Natura 2000 aladele ei ole tõenäoline, kuid seda tuleb kontrollida edasiste uuringute käigus. Sealjuures ei tähenda kaebajate viidatud KeHJS § 45 lg 2 regulatsioon mitte seda, et planeeringudokumendiga ei tohiks kaasneda mistahes negatiivseid mõjusid, vaid seda, et kehtestatav planeering ei tohi ohustada ala terviklikkust ega kaitse-eesmärki. Sama on vastustaja veendumusel tegelikkuses järelandanud ka Euroopa Kohus kaebajate viidatud kohtuasjas C-127/02.

KSH aruandes on asutud seisukohale, et olemasolevatele andmetele tuginedes ei saa kindlalt eeldada kahjulikku mõju Natura aladele, rääkimata kahjulikust mõjust Natura alade kaitse-eesmärkidele. Sellest tulenevalt on asjakohatu ka kaebajate viide KeHJS § 45 lg-le 3.

Vastustaja märgib, et ka Keskkonnaamet on planeeringu kooskõlastamisel üheselt leidnud, et Natura 2000 ala terviklikkuse ja kaitse-eesmärkide saavutamine on planeeringu puhul tagatud, seda tuuleparkide arenduspiirkondade valikuga ning teemaplaneeringu realiseerimiseks sätestatud konkreetsete tingimustega (tl 162-163, I kd).

KeHJS § 45 sisulise eesmärgiga – looduskeskkonna ja Natura 2000 alade kaitsega – on vastustaja arvates kooskõlas just selline olukord, kus mõju Natura 2000 aladele hinnatakse alles tervikliku informatsiooni olemasolul. Vastupidisel juhul võib tekkida olukord, kus abstraktselt olukorda hinnates negatiivset mõju Natura 2000 ala kaitse eesmärkidele ei tuvastata, kuid konkreetsete tuulikuparkide rajamisel selline mõju esineb.

Ebaõige on kaebajate väide, mille järgi tuleneks KSH aruandest justkui vajadus viia Natura 2000 hindamine läbi vaid Natura 2000 aladega kattuvates piirkondades. KSH aruandest tuleneb selgelt, et Natura hindamine on vajalik ka Natura alade lähedal, sh ka määratud puhvertsoonist (600 m) kaugemal asuvate alade väljaarendamisel (KSH aruande lk 128).

Vastustaja rõhutab taas, et elektriliinid ja nendega seotud keskkonnamõju hindamine on muude planeeringute esemeks ning tuuleenergeetika teemaplaneering ei saa ega peagi ette nägema seda, kus hakkab paiknema põhivõrk. Tuuleparkide jaoks ei pruugi põhivõrk, st vähemalt 110 kV pingega üleriigiline võrk, olla vajalik (vt seletuskirja lk 27). Põhivõrgu rajamise vajalikkus tuleneb üleriigilisest planeeringust Eesti 2030+ (see on käsitletud seletuskirja lk-l 3). Täpsemalt on põhivõrgu rajamine käsitletud koostatavas Hiiu maakonnaplaneeringus, kuid sealgi on täpsustatud, et liinide täpsed asukohad määratakse kindlaks alama tasandi planeeringutes ning sealjuures tuleb vastavalt hinnata ka keskkonnamõju. 110 kV pingega elektriliinide rajamiseks tuleb koostada riigi eriplaneering (kehtiva PlanS § 27 lg 2), millega kaasneb keskkonnamõju strateegiline hindamine (§ 27 lg 6). Seega uuritakse liinide võimalikku mõju Natura 2000 aladele teiste planeerimismenetluste käigus. Sama tuleneb ka kaebajate esitatud OÜ Alkranel uuringu kokkuvõttest (lk 42-43).

5.13. Kohtuistungil jäi vastustaja oma seisukohtade juurde.

5.14. Vastustaja palub kaebajatelt välja mõista menetluskulud summas 2649 eurot ilma käibemaksuta vastavalt menetluskulude nimekirjale (tl 56-68). Seoses 31.01.2017 kohtuistungiga hüvitavate menetluskulude palub vastustaja kaebajatelt välja mõista vastustaja kasuks välja 2024 eurot ilma käibemaksuta vastavalt menetluskulude nimekirjale (tl 83-84 pöördel). Vastustaja palub kohustada kaebajaid tasuma menetluskulusid kindlaksmäärava lahendi jõustumisest kuni täitmiseni väljamõistetavatelt menetluskuludelt viivist VÕS § 113 lõikes 1 sätestatud määras.

Kohtumenetluse käigus palus vastustaja anda tähtaeg kulude tasumist tõendava dokumendi ehk maksekorralduse esitamiseks kuni 8.01.2017, sest Hiiu Maavalitsus peab õigusabiarve tasumist kooskõlastama teiste valitsusasutustega ning tasumine toimub Rahandusministeeriumi kaudu. Seetõttu ei olnud arve tasumine 3 tööpäeva jooksul olemuslikult võimalik.

KOHTU SEISUKOHT JA PÕHJENDUSED

6. Kohus lahendab käesoleva kaebusega seoses kõigepealt vastustaja taotluse tagastada kaebus kaebajatele kaebeõiguse puudumise tõttu.

7. Vastustaja on taotlenud kaebuse tagastamist kaebajatele, kuna neil puudub kaebeõigus. Kohus nõustub vastustaja taotlusega osaliselt ja märgib seoses kaebeõigusega järgmist.

7.1. Kaebajad on esitanud kaebuse nii väidetavate subjektiivsete õiguste rikkumise, kui ka selle õigusvastasuse tõttu avaliku huvi kaitseks (nn. populaarkaebus).

Käesoleval juhul on kaebajate poolt vaidlustatud haldusaktiks maakonnaplaneeringu teemaplaneering, mille vaidlustamiseks ei ole alates 1.07.2015 kehtivas planeerimisseaduses nn. populaarkaebuse vormis võimalust enam ette nähtud erinevalt näiteks riigi eriplaneeringu, üldplaneeringu, KOV eriplaneeringu ja detailplaneeringu vaidlustamisest (vt vastavalt PlanS § 54, § 94, § 123 ja § 141), mistõttu tuleb HKMS § 44 lg-s 2 sätestatud piirangut, et avaliku huvi kaitseks võib isik kohtusse pöörduda vaid seaduses sätestatud juhul, arvesse võttes lähtuda kaebeõiguse osas esmajoones HKMS § 44 lg-st 1, mille kohaselt võib isik pöörduda kaebusega halduskohtusse üksnes oma õiguste kaitseks.

Käesoleval juhul ei saa kohtu hinnangul kaebeõiguse tuvastamisel lähtuda PlanS v.r regulatsioonist, mis tähendab et füüsilistel isikutel puudub kaebeõigus populaarkaebuse esitamiseks. Kohus märgib, et Ehitusseadustiku ja planeerimisseaduse rakendamise seaduse § 1 kohaselt menetletakse enne selle seaduse jõustumist algatatud planeeringud lõpuni, lähtudes seni kehtinud PlanS-s sätestatud nõuetest. Kohus leiab, et seaduses kasutatud väljend “...menetletakse enne selle seaduse jõustumist jõustunud planeeringud lõpuni, lähtudes seni kehtinud PlanS-s sätestatud nõuetest.” tähendab seda, et haldusmenetlus viiakse lõpuni PlanS vana redaktsiooni alusel, kuid see ei hõlma võimalikku kohtumenetlust. Kohus leiab, et sellist lähenemist toetab otseselt ka ehitusseadustiku ja planeerimisseaduse rakendamise seaduse (PlanS ja EhS RakS) eelnõu -572 SE- seletuskiri (Riigikogu XII koosseis, arvutivõrgus kättesaadav <http://www.riigikogu.ee/>). Nimelt nähtub sellest kohtu arvates üheselt, et PlanS ja EhS RakS § 1 lg 1 sisustamisel on silmas peetud ainult haldusmenetlust puudutavat osa. Juhul kui seadusandja oleks pidanud vajalikuks siinkohal jätkata HKMS § 44 lg 2 toodud ja PlanS v.r. § 26 lg 1 sätestatud erandlikku kohtukaebeõigust, oleks vastav asjaolu kindlasti kajastamist leidnud ka seaduses.

Kohus mõnab, et vastustaja on 14.08.2015 planeeringu kehtestamise korralduse resolutiivosa punktis 4 viidanud võimalusele vaidlustada planeering halduskohtumenetluse seadustikus sätestatud korras, kui ta leiab, et see otsus on vastuolus seaduse või muu õigusaktiga või selle otsusega on rikutud tema õigusi või piiratud tema vabadusi. Samas tuleb kohtu arvates siinkohal arvesse võtta asjaolu, et nimetatud korraldus on vastu võetud sisuliselt kohe pärast uue planeerimisseaduse versiooni jõustumist. Samuti on selles selgelt viidatud, et planeeringu vaidlustamine toimub halduskohtumenetluse seadustikus sätestatud korras. Arvestada tuleb, et HKMS annab võimaluse anda eriseaduse alusel täiendav kaebeõigus nn. populaarkaebuse esitamiseks, ei ole nimetatud punktis otsesest vastuolu ka hetkel kehtiva õigusliku regulatsiooniga, sest rakendada saab edasikaebeõigust ikkagi ainult seaduses sätestatud piirides.

7.2. Eelnevas punktis toodust lähtuvalt leiab kohus, et füüsilisest isikust kaebajate I, II ja III kaebeõigus käesolevas asjas piirdub kaebeõigusega subjektiivsete õiguste rikkumise osas ja kõik nende väited seoses vaidlustatud haldusakti (teemaplaneeringu) üldise õigusvastasusega tuleb jätta tähelepanuta ning läbi vaatamata vastavas osas kaebeõiguse puudumise tõttu.

7.3. Kohus märgib, et seoses subjektiivsete õiguste rikkumisega on kaebajad I ja II toonud eraldi välja nende tuulikutele suhteliselt lähedal asuvate kinnisasjade hinna langust (omandipõhiõiguse riive) ja koos kaebajaga III üldise riivena veel riivet looduslikule vaatele ja läbi selle KeÜS § 23 toodud õigusele tervise- ja healuvajadustele vastavale keskkonnale. Kaebajad toovad siinkohal välja, et nad on valinud Hiiumaa elamiseks just loodusläheduse ja suurte rajatiste puudumise tõttu ning Hiiumaa on ka teistele isikutele atraktiivne just puhta looduse ja saare miljöö tõttu. Seega on kaebajate heaolu seotud nende väärtustega. Kaebaja III toob välja, et vaidlusaluse teemaplaneeringu realiseerimiseks on vajalik Hiiumaale rajada põhivõrk, mis tõenäoliselt läbiks ka Kärkla linna ja seega muudaks oluliselt tema elukeskkonda.

Kohus leiab, et eeltoodud ulatuse tuleb tal kaebajate I, II ja III kaebeõigust tunnustada ja kontrollida, kas esitatud väited subjektiivsete õiguste rikkumise osas on põhjendatud.

7.4. Kaebaja IV (MTÜ Hiiu Tuul) osas on nähtuvalt kaebusest kaebeõiguse aluseks toonud eelkõige KeÜS § 30 lg 2, mille 2 kohaselt, kui keskkonnaorganisatsioon vaidlustab haldusakti või sooritatud toimingut HKMS või HMS-s sätestatud korras, eeldatakse, et tema huvi on põhjendatud või et tema õigusi on rikutud, kui vaidlustatud haldusakt või toiming on seotud organisatsiooni keskkonnakaitseliste eesmärkide või senise keskkonnakaitselise tegevusvaldkonnaga. KeÜS § 31 kohaselt on valitsusväline keskkonnaorganisatsioon (edaspidi keskkonnaorganisatsioon) mittetulundusühing ja sihtasutus, kelle põhikirjaline eesmärk on keskkonnakaitselise ning kes oma tegevusega edendab keskkonnakaitselise. Sama paragrahvi lg 3 kohaselt tuleb keskkonnakaitselise edendamise hindamisel arvesse võtta ühenduse võimet oma põhikirjalisi eesmärke ellu viia, arvestades ühenduse senist tegevust, selle puudumise korral aga organisatsioonilist ülesehitust, liikmete arvu ja liikmeks saamise põhikirjalisi eeldusi.

MTÜ Hiiu Tuul põhikirja (I tl 175-176) p 2.1. kohaselt on ühingu eesmärgiks Hiiumaa ja sellega piirneva mereala looduse hoidmine, säästliku, inimväärse ning esteetiliselt kauni keskkonna kaitsmine, hoidmine ja taastamine. Põhikirja punktis 2.2. on märgitud, et MTÜ lähtub põhimõttest, et (tehno)rajatised, mis muudavad loodusliku ja kauni elukeskkonna ilmet, näiteks suured tuulegeneraatorid ja nendega seotud ehitised, ei ole aktsepteeritavad, hoolimata võimalikust kommertstulust. Põhikirja punkti 2.3. järgi väärtustab MTÜ Hiiumaale ja selle merealadele omast loodusliku koosluse mitmekülgsust ja terviklikkust unikaalsena terves maailmas.

Kohus nõustub kaebajaga IV, et kaebuses on välja toodud teemaplaneeringu väidetav vastuolu keskkonnanormidega ning asjaolu, et planeeringus on jäetud arvestamata asjakohaste uuringute tulemustega, mis muu hulgas viitavad teemaplaneeringuga kavandatud tegevuse olulisele negatiivsele mõjule loodusele, sh. lindude elu- ja rändealadele.

Samuti on kaebuses välja toodud teemaplaneeringu vastuolu KeÜS § 10 sätestatud keskkonnohu vältimise põhimõttega ning et vähemalt üks keskkonnohu talumise kohustuslik tingimus - alternatiivi puudumine - ei ole käesoleval juhul täidetud. Samuti väidavad kaebajad, et KSH mõjude hindamine ei ole läbi viidud vastavalt seaduse nõuetele ning seda ei ole ka planeeringu koostamisel piisavalt arvestatud. Kaebajad on ka väitnud, et Natura 2000 eelhindamine on teostamata ning et planeeringul puudub Keskkonnaameti kohustuslik kooskõlastus

7.5. Kohus märgib, et ta on juba eelnevalt leidnud, et käesoleval juhul ei ole õigustatud planeeringu vaidlustamine populaarkaebuse vormis ehk ainult selle õigusvastasuse tõttu. Seetõttu on ka MTÜ Hiiu Tuul kaebuse käsitlemisel põhimõtteliselt õige kontrollida kaebaja väiteid ainult otsuse punktis 7.4. toodud osas ja osas, kus need on otseselt seotud kaebaja õiguste ja huvidega toimimisel keskkonnaorganisatsioonina ja seotud tema vastava tegevuse eesmärkidega. Muus osas tuleb aga kaebaja väited kohtu arvates kaebeõiguse puudumise tõttu jätta tähelepanuta ja läbi vaatamata.

Kaebajate I, II ja III subjektiivsete õiguste rikkumine

8. Kohus märgib kaebajate I, II ja III subjektiivsete õiguste võimaliku rikkumisega seoses kõigepealt, et kohus nõustub vastustajaga selles, et maakonnaplaneeringu teemaplaneering on nähtuvalt seadusandja tahtest ja ka kehtestatud planeeringust endast eelkõige kõrge abstraktsuse astmega strateegiline planeerimisdokument, mille seletused ja kaalutlused võivad olla üldisemat laadi. Maakonnaplaneeringu teemaplaneering on strateegiline dokument, mille

ülesandeks on maakonnaplaneeringu täpsustamine teemaplaneeringus käsitletud küsimustes ning nendes küsimustes planeeringuala arengu põhimõtete ja suundumuste määramine. See tähendab, et vaidlustatud teemaplaneeringuga analüüsitakse strateegilisel tasandil tuuleenergeetika arendamise võimalusi Hiiumaal, ja tehakse kindlaks kas üldse ning kuhu oleks põhimõtteliselt võimalik elektrituulikuid püstitada.

Vaidlustatud teemaplaneeringu kehtestanud korralduses on teemaplaneeringu peamise eesmärgina märgitud tuuleenergeetika arendamise põhimõtete ja suundumuste sätestamine ning tuulikuparkide rajamiseks sobilike maa-alade määramine Hiiu maakonnas.

Kohus märgib, et ei pea õigusvastaseks asjaolu, et planeerimismenetluse käigus on loobutud teemaplaneeringus algselt mainitud põhivõrkude ja jaotusvõrgu perspektiivsete trasside määramisest ja piirdutud nende osas sisuliselt ainult põhivõrguga liitumise põhimõtteliste suundade määramisega. Vastustaja on selles osas õigesti märkinud, et kuna põhivõrgu paiknemine ja toomine Hiiumaale ei ole vaidlusaluse teemaplaneeringu määrata, siis on planeeringu kaardil märgitud ära ainult põhivõrguga liitumise põhimõttelised suunad.

Kohus märgib, et vaidlust ei ole menetlusosaliste vahel küsimuses, et planeeringuga on kindlaks määratud elektrituulikute arenduspiirkonnad ja arendusalad, kuhu pärast edasiste täpsemate planeeringute realiseerumist on võimalik elektrituulikuid püstitada. Määratletud 2 arendusala/piirkonda moodustavad ca 1% Hiiumaa pindalast ja asuvad Käina vallas. Vaidlust ei ole, et need alad ei hõlma kaebajate kinnistuid. Vaidlust ei ole ka asjaolu üle, et võimalikud elektrituulikute asukoha alad jäävad kaebajate I, II ja III kinnistutest ja elukohast vähemalt 2000 m kaugusele, kuid tegelikkuses veelgi kaugemale.

9. Kaebajad I, II ja III on leidnud, et kõigepealt kahjustab teemaplaneering nende KeÜS § 23 toodud õigusele tervise- ja heaoluvajadustele vastavale keskkonnale. Kaebajad toovad siinkohal välja, et nad on valinud Hiiumaa elamiseks just loodusläheduse ja suurte rajatiste puudumise tõttu ning Hiiumaa on ka teistele isikutele atraktiivne just puhta looduse ja saare miljöö tõttu. Seega on kaebajate heaolu seotud nende väärtustega. Kohus märgib, et KeÜS § 23 lg 1 näeb tõesti ette õiguse tervise ja heaoluvajadustele vastavale keskkonnale, millega isikul on oluline puutumus. KeÜS § 23 lg 2 näeb ette, et isikul on oluline puutumus keskkonnaga, kui ta viibib tihti mõjutatud keskkonnas, kasutab sageli mõjutatud loodusvara või kellel on muul põhjusel eriline seos mõjutatud keskkonnaga. Hinnates keskkonna vastavust tervise- ja heaoluvajadustele, võetakse vastavalt KeÜS § 23 lg 4 arvesse teiste isikute õigusi, avalikke huve ja piirkonna eripära. Keskkonna mittevastavust tervise- ja heaoluvajadustele eeldatakse, kui on ületatud keskkonna kvaliteedi piirväärtus.

Kohus leiab, et käesoleval juhul ei ole kaebajad I, II ja III suutnud kohut veenda, et nende puutumus tuulikute võimaliku asukoha aladega on esiteks oluline ja teiseks, et teemaplaneeringu kehtestamisel muutuks keskkond nende subjektiivseid õigusi rikkuvalt mittevastavaks nende tervise ja heaoluvajadusele. Subjektiivsete õiguste rikkumist ei saa kohtu arvates siinkohal tuvastada ka seetõttu, et teemaplaneeringu alusel tuulikuid ei püstitata ja järelikult ei ole teada ka võimalike tegelike häiringute olemus ja intensiivsus.

Kaebajate väited, et ainuüksi visuaalse loodusilme muutmine lisanduvate tuulikutega kahjustab nende subjektiivset õigust, ei kujuta endast piisavat alust tuvastamiseks nende õiguse riivet tervise- ja heaoluvajadustele vastavale keskkonnale (KEÜS § 23). Kohus märgib, et kaebajate väidetav Hiiumaal elamisest tulenev õigus tuulikutevabale Hiiumaale ei ole subjektiivne õigus, samuti ei eksisteeri subjektiivset õigust ümbritseva keskkonna muutumatuks jäämisele tulenevalt isiku subjektiivsetest arusaamadest põhjustest, miks ta mingisse piirkonda kinnisvara soetas või elama asus. Vastustajad on oma 22.12.2016 seisukohas (III tl 10) põhjendatult viidanud asjaolule, et Riigikohus on asjas nr 3-3-1-15-16 (p 15) piiranud subjektiivsete õiguste hulka, mida tuulepargid võivad rikkuda õigusega tervisele, omandi kaitsesele ja eraelu puutumatusse. Kohus märgib, et subjektiivsete õiguste rikkumist

peab nende väidetaval olemasolul olema võimalik konkreetsetele faktidele tuginedes hinnata. See aga eeldab täpset teavet tuulikute tekitatava müra, kõrguse ja nende paiknemise kohta. Sellist infot teemaplaneeringus ei ole. Arvestades teemaplaneeringu abstraktsuse astet, ei pea sellist täpset infot tuulikute kõrguse ja täpse asukoha kohta erinevalt kaebajate väidetest sealt ka tingimata olema. Vastavate piirangute seadmine või mitteseadmine on teemaplaneeringus otstarbekuse küsimus ja kohus ei saa sellesse sekkuda. Käesoleval juhul näeb teemaplaneering otsesõnu ette, et tuulikute ja tuulikuparkide rajamisel tuleb arvesse võtta selles sätestatud põhimõtteid ja arenduspiirkondi, kuid samas ei anna see nende rajamiseks otsest alust. Tuulikupargi rajamise aluseks peab olema vastu võetud kohaliku omavalitsuse detailplaneering, üldplaneeringu tuuleenergeetika teemaplaneering või üldplaneering, millega määratakse tuulikute arv ja nende paiknemine konkreetsetes kohas ja tuulikupargis, võimalikud mõjud ja leevendusmeetmed. Samuti on korralduses selgesõnaliselt märgitud, et teemaplaneeringu alusel ei ole võimalik väljastada projekteerimistingimusi (I tl 56 pöördel). Järelikult on planeeringu koostaja pidanud otstarbekaks mitte sätestada neid detaile teemaplaneeringus, vaid pidanud otstarbekas nende täpsemat kindlaksmääramist järgnevatel suurema detailsuse astmega planeeringutes. Selline otsustus ei ole õigusvastane ja kohtul puudub igasugune alus selle tühistamiseks.

Lisaks eeltoodule nõustub kohus vastustajate seisukohaga, et kaebajate väide, nagu oleksid tuulepargid nähtavad igast Hiiumaa paigast, on tõendamata ja vastuolus terve mõistusega. Ka kohus leiab sarnaselt vastustajaga, et võimalik ehitatav tuulepark, eeldusel, et elektrituulikud on umbes 150 m kõrged, ei saa olla Hiiumaal nähtav igalt poolt ja on eelkõige nähtav suurematelt lagedatelt aladelt, mida ligi 70% ulatuses metsaga kaetud Hiiumaal ei ole eriti palju. Kohus märgib, et kaebajad ise on leidnud oma 01.12.2016 täiendavates seisukohtades analüüsid Hiiumaakoonna maakonnaplaneeringut (vastu võetud 09.06.2016), et maakonnaplaneeringu põhijoonisel on näha, määratud arendusalade läheduses kulgeb ilus teelõik (nr 34) ja on hulgaliselt ilusaid vaatekohti, kusjuures viimaste asukohad ja arv on täpsustamata. Kohus märgib, et ühe teelõigu väljatoomine oma väidete kinnitamiseks ei ole just eriti tugev argument.

Eeltoodust nähtuvalt puudub kohtul käesoleva teemaplaneeringuga seoses alus ja võimalus eeldada ja tuvastada, et tuulikute rajamisel ületatakse keskkonna kvaliteedi piirväärtusi, millise puhul eeldatakse keskkonna mittevastavust tervise- ja heaoluvajadustele (KeÜS § 23 lg 4) ja rikutakse kaebajate subjektiivseid õigusi. Ainuüksi elektrituulikute olemasolu Hiiumaal ja sellest põhjustatav võimalik visuaalne mõju ei riku KeÜS § 23 toodud isiku subjektiivset õigust tervise- ja heaoluvajadustele vastavale elukeskkonnale.

Kohus märgib, et kaebajad I, II ja III ei ole esitanud peale paljasõnaliste väidete ühtegi arvestatavat tõendit, mis tõendaks, et ainuüksi teemaplaneeringu kehtestamine kahandaks nende kinnisasjade väärtust. Eriti väheusutatav on seejuures vastavasisuline väide kaebaja III osas ja seoses võimaliku elektrikaabli paigutamisega Kärddlasse. Esiteks ei ole usutatav, et Kärddlast väga kaugel asuvatel tuulikutel oleks üldse mingi arvestatav mõju elamispinna hindadele Kärddlas. Teiseks ei ole võimaliku elektritrassi paigutamine Kärddlasse teemaplaneeringu objektiks ja puudub igasugune alus väita, et nimetatud elektritrass satuks kaebaja elukohale piisavalt lähedale, et seda mingilgi moel mõjutada.

Kohus peab vajalikuks märkida, et teemaplaneeringu KSH aruandes on eraldi käsitletud ka tuulikuparkide arendamise mõju elamute ja elamumaade turuväärtusele (I tl 165). Nähtuvalt KSH-st ei ole küsimusele, kas tuulikuparkide arendamine mõjutab piirkonna elamumaa ja elamute turuväärtust, ühest vastust. KSH-s on leitud, et tegelikult sõltub tuulikuparkide mõju olulisus mitmetest asjaoludest – alates tuulikute kaugusest elamutest ja lõpetades kohaliku kogu konna arvamustest ning täpsematest kokkulepetest planeerimisetappide käigus. Ka on tõdetud, et oht elamute turuväärtuse langusele on olemas, kuid see väheneb oluliselt tuuliku ja elamu vahemaa suurenedes. Seega ei ole kohtu arvates teemaplaneeringu üldistusastme juures

võimalik tõsikindlalt väita, et kaebajate kinnisvara ja elamute väärtus väheneb ainuüksi tulenevalt asjaolust, et teemaplaneeringus nähakse ette võimalus tuulikute püstitamiseks Hiiumaale. Kohus peab siinjuures vajalikuks märkida, et isegi planeeringu tühistamisega ei saavuta kaebajad siinkohal oma eesmärki, sest see ei välista, et tuulikute püstitamiseks antakse luba mõne muu algatatava planeeringu alusel.

10. Eeltoodust tulenevalt leiab kohus, et kaebajad I, II ja III ei ole suutnud kohut veenda, et vaidlustatud haldusakt rikub nende subjektiivseid õigusi ja nende esitatud kaebus tuleb selles osas jätta rahuldamata. Kohus märkis juba eelnevalt, et tulenevalt kaebeõiguse puudumisest jätab kohus kaebajate I, II ja III kaebused nn. populaarkaebuse osas läbi vaatamata.

MTÜ Hiiu Tuul õiguste rikkumine

11. Kohus alustab MTÜ Hiiu Tuul (kaebaja IV) võimalike õiguste rikkumise analüüsi tõdemusega, et teemaplaneeringu vaidlustamist populaarkaebuse vormis seadus ette ei näe. Kohus leidis eelnevalt, et kaebaja IV kaebeõigus tuleneb eelkõige KeÜS § 30 lg 2, mille 2 kohaselt, kui keskkonnaorganisatsioon vaidlustab haldusakti või sooritatud toimingut HKMS või HMS-s sätestatud korras, eeldatakse, et tema huvi on põhjendatud või et tema õigusi on rikutud, kui vaidlustatud haldusakt või toiming on seotud organisatsiooni keskkonnakaitsete eesmärkide või senise keskkonnakaitsete tegevusvaldkonnaga.

Kohus leidis seoses kaebeõigusega, et populaarkaebuse esitamise võimatusest tulenevalt on MTÜ Hiiu Tuul kaebuse käsitlemisel põhimõtteliselt õige kontrollida kaebaja väiteid ainult osas, kus need on otseselt seotud kaebaja õiguste ja huvidega toimimisel keskkonnaorganisatsioonina ja seotud tema vastava tegevuse eesmärkidega. Nimetatud punktis tõi kohus välja, et kohus peab menetlema kaebaja IV kaebust seoses 1) kaebuses on välja toodud teemaplaneeringu väidetava vastuoluga keskkonnaalaste normidega ja eelkõige keskkonnaseadustiku üldosa seadusega ja selle KeÜS § 10 sätestatud keskkonnaohu vältimise põhimõttega ning keskkonnaministri 04.03.2011 määruse § 3 lõikega 1 sätestatud mürahinnangu esitamise kohustusega; 2) kaebaja välja toodud asjaoluga, et planeeringus on jäetud arvestamata asjakohaste uuringute tulemustega, mis muu hulgas viitavad teemaplaneeringuga kavandatud tegevuse olulisele negatiivsele mõjule loodusele, sh. lindude elu- ja rändealadele; 3) kaebaja väitega, et nõuetekohane KSH on läbi viimata ja asjaoluga, et teemaplaneeringu koostamisel ei ole arvestatud koostatud keskkonnamõju strateegilise hindamise aruandega; 4) kaebaja väitega, et Natura 2000 eelhindamine on teostamata ning 5) kaebaja väitega, et planeeringul puudub Keskkonnaameti kohustuslik kooskõlastus.

12. Kaebajad leiavad kaebuses, et teemaplaneering on vastuolus KeÜS §-s 10 sätestatud vältimis põhimõttega. KeÜS § 10 sätestab keskkonnaohu vältimise nõude. Samas selgitatakse nimetatud sättes, et keskkonnaohu või olulist keskkonnahäiringut tuleb taluda, kui tegevus on vajalik ülekaaluka huvi tõttu, puudub mõistlik alternatiiv ja keskkonnaohu või olulise keskkonnahäiringu vähendamiseks on võetud vajalikud meetmed. Kaebaja leiab, et käesoleval juhul ei ole vaidlust, et tuuleparkide rajamine on olulise keskkonnamõjuga tegevus ja teemaplaneeringuga tehakse see põhimõtteliselt teatud Hiiumaa piiritletud alal täiendavate planeeringute läbiviimise järel võimalikuks ning järelikult on keskkonnahäiringu tõenäosus olemas. Kaebaja leiab, et käesoleval juhul on alternatiiv keskkonnahäiringu vältimiseks olemas tuuleparkide püstitamisest loobumise näol olemas.

Kohus leiab, et kaebaja eeltoodud väited ei ole käesoleval juhul keskkonnaohu vältimise seisukohast asjakohased. Käesoleval juhul ei ole teemaplaneeringuga siduvalt ja lõplikult kindlaks määratud konkreetsete tuulikute ja tuuleparkide rajamist ja selles on selgelt väljendatud, et vajadust ja kohustust viia nende rajamist käsitlevate edasiste planeeringute menetlemisel läbi keskkonnamõju strateegiline hindamine ning uurida põhjalikumalt tuulepargist lähtuvate negatiivsete tegurite keskkonnamõju (vt näiteks korraldus lk 4 ja

seletuskiri lk 31 p 3). Kohus märgib ka, et kaebaja püüdlus kogu aeg rõhutada võimaliku alternatiivina tuuleparkide ja tuulikute mitterajamist, ei ole käesoleval juhul seoses sellega, et teemaplaneering on ettenähtud just tuuleparkide rajamise võimaluste väljaselgitamiseks, asjakohane.

Kohus nõustub vastustajaga, et kaebajate väited seoses mürahinnangu läbiviimise ja ettepaneku tegemise kohustusega kehtestada rangemad normtasemed välisõhu kaitse seaduse § 127 lg 2 alusel, on asjakohatud. Ka nende väidete puhul on kaebajad jätnud arvestamata, et teemaplaneeringu üldistuse astmest tulenevalt ei ole võimalik ja ei oleks ka mõistlik vastavaid uuringuid läbi viia ja ettepanekuid teha. Ainuüksi terve mõistuse seisukohast lähtudes on otstarbekas nende uuringute ja hinnangute läbiviimine siis, kui on selgem tuulikute arv ja täpsem asukoht ning tehnilised andmed. Kohus on seisukohal, et ka kaebaja viidatud õigusnormides (nii keskkonnaministri määruses, kui välisõhu kaitse seaduses) on silmas peetud olukorda, kus vastavaid uuringuid ja hinnanguid on võimalik teha lähtudes konkreetsetest tuulikutega (häiringut põhjustavate objektidega) seotud andmetest ja seaduses ei ole silmas peetud abstraktselt ja mitmeid hüpoteetilisi variante silmas pidades teostatavaid uuringuid. Vastustaja viitab siinkohal kohtu veendumusel õigesti, et vastavate uuringute (müra ja varjutuse) läbiviimine on teemaplaneeringus endas ja selle dokumentides ette nähtud.

13. Kohus ei nõustu kaebajate seisukohaga, et teemaplaneeringus on jäetud arvestamata asjakohaste uuringute tulemustega, mis muu hulgas viitavad teemaplaneeringuga kavandatud tegevuse olulisele negatiivsele mõjule loodusele, sh. lindude elu- ja rändealadele. Ka siinkohal on kohus põhimõttelises osas nõus vastustaja seisukohaga, et teemaplaneeringu täpsusaste ei võimalda sisuliselt ja vajalikul tasemel hinnata võimalikku tuuleparkide ja energiatuulikute mõju loodusele ja selle mõju hindamiseks on vajalik teada täpsemalt nii energiatuulikute arvu, nende füüsilisi ja tehnilisi parameetreid kui ka kavandatavaid paiknemiskohti. Kohus märgib, et isegi kaebajate poolt välja toodud lindude rändekoridoride, merikotkaste ja nahkhiirtega seotud küsimused (mõjud neile) ning võimalikud kumulatiivsed mõjud (tuulikud ja elektriliinid) ei ole lõplikul kujul lahendatavad ilma, et oleks teada võimalike tuuleenergiageneraatorite ja elektriliinide asukohad ja nende tegelik arv ja parameetrid.

Vastustaja märgib oma 22.12.2016 seisukoha punktides 9-11 kohtu veendumusel kokkuvõtvalt õigesti, et teemaplaneeringuga ei saa lahendada selle täpsusastmest tulenevalt kõiki linnustiku, ja nahkhiirtega seotud küsimusi. Vastustaja selgitas oma 19.10.2015 seisukoha punktides 97-99, et lindude rändega, sh kaebajate viidatud sellekohase Eesti Maaülikooli analüüsiga, on planeeringus arvestatud ning seda on kinnitanud ka Keskkonnaamet. Lisaks Eesti Maaülikooli analüüsile linnustiku kohta on eraldi arvestatud ka analüüsiga nahkhiirte kohta (vt korralduse lk 5, p VIII). Nahkhiirte kaitsele on pühendatud eraldi peatükk KSH aruandes (lk 117- 119, I tl 128-129), kus on toodud ka konkreetsed meetmed, millega tuuleparkide edasisel arendamisel arvestada.

Kohus märgib, et ka teemaplaneeringu KSH aruandes on selgelt öeldud, et sellises täpsusastmes ei lahenda planeering kõigi linnustiku ja nahkhiirtega seotud küsimusi ning edaspidi on detailsemates planeeringutes vajalik täpsem analüüs ja lisauuringud (vt KSH aruande lk 115 ja 120, I tl 127 ja 129 pöördel). Oluline on siinkohal märkida, et KSH töörühm ei välistanud seejuures oma aruande järeldustes elektrituulikute/tuuleparkide planeerimist isegi juhul, kui esineb teatav negatiivne keskkonnamõju, kuid nägi ette, et edasiste detailsemate planeeringute koostamisel tuleb leida meetmed negatiivse keskkonnamõju vähendamiseks minemata vastuollu looduskaitseadusega.

Kohus nõustub vastustajaga, et kaebajad väidavad ekslikult, et KSH täpsema hindamise vajadus tuleneb Riigikohtu otsusest asjas nr 3-3-1-88-15. Kohus märgib, et selles asjas analüüsis Riigikohus detailplaneeringu, mitte maakonnaplaneeringu teemaplaneeringu õigusparasust

Eeltoodust lähtuvalt leiab kohus, et kaebaja IV ei ole suutnud tõendada, et tema õigusi on teemaplaneeringuga rikunud seoses asjakohaste uuringute tulemusi arvesse võtmata jätmisega.

14. Kaebajad on leidnud, et teemaplaneeringu menetlemisel on KeHJS § 40 lg 4 nõuetele vastav KSH läbi viimata ja selle kehtestamisel ei ole arvestatud koostatud keskkonnamõju strateegilise hindamise aruandega. Kohus leiab, et kaebaja vastavad väited ei ole põhjendatud ja on vastuolus esitatud dokumentidega.

Kaebaja on oma väidetes KSH aruande mittevastavusest KeHJS nõuetele (eelkõige § 40 lg 4 toodud nõuetele) kõigepealt välja toonud, et teemaplaneeringu KSH aruandes ei ole kajastatud alternatiivseid arengustsenaariume ja eriti sellist, kui strateegilist planeerimisdokumenti ei viida ellu ehk võimalust planeeringut mitte kehtestada või kehtestada planeering, mis ei võimalda tuuleparke Hiiumaale luua. Kohus märgib, et on juba leidnud, et kaebaja poolt väljatoodud tuuleparkide mittelubamise võimalus alternatiivina on otseses vastuolus planeeringu eesmärgiga ja olemusega. Kohus on seisukohal, et selle variandi eraldi kaalumise ei olnud seetõttu KSH mõjude aruandes vajalik, kuna juhul, kui KSH aruandest oleks tulenenud võimatus kehtestada vastavat planeeringut, oleks see kehtestamata jäänud. Kohus juhib siinkohal tähelepanu ka asjaolule, et kaebaja poolt viidatud siseministri 10.03.2015 kirjas nr 13-2/2-2 ei ole siseminister käsitlenud oma ettepanekut kaaluda planeeringulahendust, mille kohaselt Hiiumaale põhivõrguühendusega elektrituulikuid ei tule, mitte järelevalve käigus esitatud nõudena, mille järgimata jätmise tähendaks vastuolu õigusaktidega ja planeeringu sobimatust kehtestamiseks, vaid lihtsalt ettepanekuna ühe võimaliku alternatiivi kaalumiseks.

Kohus leiab, et arvestades teemaplaneeringu üldistuse astet ja teemaplaneeringu eesmärki, on mõistlik, et tuuleparkide lubamiseks otseste takistuste puudumisel KSH aruandes nende loomise keelustamise küsimust ei käsitleta, sest see oleks vastuolus planeeringu eesmärgiga. Samuti on ilmselgel, et sellisel juhul ei oleks vaja mingit KSH aruannet koostada, sest keskkonna olukord sellisest otsusest võrreldes senisega ei muutu. See aga ei tähenda, et edasises planeerimismenetluses läbiviidavates keskkonnamõjude analüüsides, mis tuginevad juba konkreetsetele andmetele ja konkreetsetes kohtades läbiviidavatele uuringutele, ei peaks vastavat küsimust vajadusel kaaluma. Kaebaja viide kohaliku rahva vastuseisule tuuleparkide rajamisele ei ole eelkõige KSH, vaid planeeringu üldise poliitilise otstarbekuse kaalumise küsimus, kuid seda on vastustaja KSH aruandes kohtu arvates piisava põhjalikkusega käsitlenud.

15. Kaebajad põhjendavad KSH aruande vastuolu seadusega veel asjaoluga, et KSH puhul ei ole vastustaja arvestanud teiste tema enda poolt koostatud maakonnaplaneeringutega. Kohus märgib, et nimetatud viide on selgelt ebatäpne ja eksitav. Kaebaja leiab, et kui menetletava maakonnaplaneeringu eesmärgiks on väärtuslike maastike säilitamine, siis see välistab suurte elektrituulikute ja tuuleparkide rajamise. Kohus leiab, et nimetatud väide on eksitav, kuna tegemist ei ole sugugi üksteist välistavate planeeringutega ja kaebaja väide on väga üldsõnaline, millele ka vastustaja oma seisukohtades on õigustatult tähelepanu juhtinud. Kohus märgib, et KSH aruande punktis 3.5.4 on põhjalikult käsitletud väärtuslike maastike säilitamisega ja visuaalse aspektiga seotud küsimusi. Seoses väärtuslike maastikega on KSH eriseisukohas (II tl 112) märgitud, „...et kuna väärtuslikud maastikud on oma iseloomult erinevad ja kannavad erinevaid eesmäärke, siis osadel juhtudel oleks võimalik tuuleenergeetika planeerimine väärtuslike maastikega samale alale, kuid eelduseks on põhjalik (visuaalse) mõju hindamine. ... Kuna maakonna tasandil läbi viidud tuuleenergeetika teemaplaneeringus ei ole otstarbekas määrata puhvertsoone kõigile väärtmaastikele ja täpseid puhvreid vajavaid

asukohti on selle planeeringu täpsusastmes keerukas määrata, siis on vajalik väärtuslike maastike käsitlemine edaspidisel detailsel planeerimisel KSH või muu sobiva analüüsi raames.“. Eeltoodust nähtub, et KSH aruandes on vastavat temaatikat kajastatud ja leitud ka, et seda tuleb käsitleda täpsemini võimalikes tulevastes detailsemates planeeringutes.

16. Kaebajad leiavad, et KSH aruandes ei ole piisavalt kajastatud strateegilise planeerimisdokumendi jaoks olulisi rahvusvahelisi, Euroopa Liidu või riiklike keskkonnakaitse eesmärke ja kirjeldust, kuidas neid eesmärke ja muid keskkonnakaalutlusi on strateegilise planeerimisdokumendi koostamisel arvesse võetud. Kaebaja on välja toonud, et kuigi Eesti on ühinenud Aafrika ja Euraasia rändveelindude kaitse kokkuleppega, ei ole seda ja selles sätestatud kohustusi KSH aruandes mainitud. Samuti viitab kaebaja võimalikule kumuleeruvale mõjule seoses Hanila tuuleparkide ja võimaliku Saarema püsiühenduse silla kujul realiseerumisel. Lisaks viitab kaebaja Soome Keskkonnaministeeriumi kirjale seoses Loode-Eesti meretuulepargi kavandamisega ja rändelindude marsruudiga Hiiumaa ja mandri vahel, võimalikule kahjulikule mõjule merikotkastele ja nahkhiirtele ning kumulatiivsete mõjude arvestamata jätmisele.

Kohus leiab, et isegi kui KSH aruandes on kaebaja mainitud Aafrika ja Euraasia rändveelindude kaitse kokkuleppe jäänud mainimata, on KSH-s selgelt ja arusaadavalt ja Eesti Maaülikooli teadlaste koostatud analüüsile tuginedes käsitletud linnustikule kaasnevaid mõjusid, mida on kinnitanud ka Keskkonnaamet. Samuti on selles kajastatud põhjalikult mõjusid nahkhiirtele ja merikotkastele ning viidatud vastavates osades ka vajalikele täpsematele uuringutele pärast võimalike kavandatavate energiatuulikute asukoha selgumist (II tl 125-129 pöördel). Kohus leiab, et KSH vastavates osades on lindude rändega seotud küsimustes, merikotkaste ja must-toonekure ning nahkhiirtega seotud küsimustes ning võimaliku kumulatiivse mõju küsimustes tuginedes olemasolevale teabele ja olukorrale ning edasise tegevuse planeerimisel võimalikke keskkonnakaalutlusi arvesse võetud ning ette nähtud ka täiendavate uuringute vajadus ja põhisuunad juhuks, kui tuuleparkide planeerimisega minnakse konkreetsemale tasemele. Asjaolu, et seejuures on KSH aruandes jäänud viitamata Aafrika ja Euraasia rändveelindude kaitse kokkuleppele, ei tähenda, et selles märgitud küsimustega poleks KSH aruandes sisulisest küljest arvestatud.

Kohus leiab, et ka võimalike elektriliinide asukohast ja tuuleparkidest/energiatuulikute tuleneva võimaliku kumulatiivse mõju hindamise osas on selle mõtestatud hindamine võimalik ja vastavalt KSH aruandele vajalik korraldada piisava detailsusastmega planeeringute valmimise käigus. Kaebaja väited, et seda ei soovita teadlikult teha elektriliinide asukoha teemaplaneeringus määramata jätmise läbi, on pahatahtlikult oletuslikud ja selges vastuolus KSH aruandes toodud seisukohtadega.

Kohus märgib, et ka kaebaja viited asjaolule, et KSH aruanne ei sisalda erinevate mõjude omavahelisi seoseid (KeHJS § 40 lg 4 p 7), ebapiisav on KSH aruanne maakonnaplaneeringu elluviimisega kaasneva olulise negatiivse keskkonnamõju vältimiseks ja leevendamiseks kavandatud meetmete osas (KeHJS § 40 lg 4 p 8) ning et puudub ülevaade põhjustest, mille alusel valiti alternatiivsed arengustsenaariumid, mida strateegilise planeerimisdokumendi koostamisel käsitleti (KeHJS § 40 lg 4 p 9), ei ole piisavalt arusaadavad ja seisnevad sisuliselt ainult seaduse vastava nõude ümberkirjutamises. Kohus leiab, et kaebaja on nende puhul olnud nii üldsõnaline, et need väited võib jätta käesoleval juhul sisuliselt tähelepanuta. Samas märgib kohus, et osaliselt vastab tõele kaebaja väide, et alternatiivsete arengustsenaariumite puhul ei ole nende valimise aluseid selgelt välja toodud. KSH peatükkis 2.1.3. on alternatiividega seotut küll käsitletud, kuid on ausalt tunnistanud, et „tulenevalt planeeringulahenduse kujunemisest alles protsessi käigus ei olnud teemaplaneeringu koostamise algfaasis ja KSH programmi koostamisel võimalik täpselt ette näha planeeringulahenduse väljatöötamisel tekkivaid alternatiive.“. Nähtuvalt edasisest kirjapandust viidi KSH läbi tihedas koostöös planeeringulahenduse väljatöötamisega ja selle

käigus toimus pidevalt alternatiivide ja variantide analüüsimine. Kohus leiab, et kuigi alternatiivide selgem väljatoomine oleks kindlasti taganud KHS suurema kooskõla seaduse nõuetega, ei tähenda nende puudumine, et KSH oleks koheselt õigusvastane ja seetõttu tuleb planeering tühistada. Kohus märgib, et tulenevalt teemaplaneeringu üldistuse astmest, on selles ja KSH-s korduvalt soovitatud käsitleda erinevaid küsimusi täiendavas KSH-s või KMH-s, mis on seotud konkreetse kavandatava objektiga (energiatuulik/tuulepark). Sisuliselt tähendab see ka tegelike alternatiivide käsitlemise vajadust, mille hulka saab sellisel juhul arvata ka objekti püstitamisest keeldumist käsitleva alternatiivi.

17. Kaebaja leiab, et kuigi KSH on teostatud, puudub selles nii Euroopa Liidu õigusaktide ja juhendite kohane Natura 2000 eelhindang kui ka asjakohane hindamine, kuna KSH aruandes on viidatud kavandatava tegevuse võimalikele kahjulikele mõjudele Natura 2000 aladele.

Kohus leiab, et kaebaja väited eelhindangu ja asjakohase Natura 2000 hindamise kohustuslikkusest vaidlustatud teemaplaneeringu menetluses ei ole põhjendatud.

Kohus märgib kõigepealt, et kaebaja on ekslikul arusaamal, et Natura 2000 aladele kaasneva mõju asjakohast (eel)hindamist on kaebaja viidatud Euroopa Liidu looduslike elupaikade ja loodusliku loomastiku ja taimestiku kaitse direktiivi 92/43/EMÜ ja loodusliku linnustiku kaitse direktiivi 79/409/EMÜ alusel vaja läbi viia kõigi strateegiliste planeerimisdokumentide vastuvõtmisel. Kohus märgib, et selline hindamine tuleb läbi viia ainult selliste planeerimisdokumentide vastuvõtmisel, mille vahetu realiseerimise tagajärjel vastav mõju ilmneb (annab õiguse viia realselt muudatusi keskkonda). Kohus märgib, et vaidlustatud teemaplaneering ei ole selline planeerimisdokument, mille alusel oleks võimalik asuda ilma täiendava planeerimismenetluseta püstitama elektrituulikuid või tuuleparke. Selliseks dokumendiks on käesoleval juhul teemaplaneeringus viidatud järgnevad madalama astme planeeringud. Teemaplaneering iseenesest ei anna mitte kellelegi õigust asuda püstitama elektrituulikuid/tuuleparke. Seega on viide eelpoolmärgitud EL direktiividest tulenevale kohustusele hinnata teemaplaneeringu KSH raames selle mõju Natura 2000 aladele asjakohatu.

Kohus märgib siinkohal, et KSH raames on sellele vaatamata mitmetes kohtades tõstatud küsimus energiatuulikute/tuuleparkide võimalikust mõjust nii Natura 2000 aladele kui ka linnustikule ja loomadele. Kohus peab põhjendatuks vastustaja seisukohta, et KeHJS § 45 sisulise eesmärgiga on kooskõlas selline olukord, kus mõju Natura 2000 aladele hinnatakse alles tervikliku informatsiooni olemasolul kavandatavatest objektidest. Siinjuures viitab vastustaja õigesti Riigikohtu lahendile haldusasjas nr 3-3-1-88-15, mille punktis 31 on Riigikohus leidnud, et Natura 2000 eelhindangu andmise vajadus võib tõusetuda detailplaneeringu etapil. Kohus märgib, et Eesti õigussüsteemis on just detailplaneering reeglina see strateegiline dokument, mille sisu annab võimaluse läbi viia asjakohase ja realselt kavandatavat olukorra muudatust arvestava Natura 2000 alale avaldatava mõju hinnangu. Kohus märgib täiendavalt, et sisuliselt samal seisukohal on käesoleva teemaplaneeringu KSH heakskiitmisel olnud Keskkonnaamet.

Asjaolu, et nii KSH aruandes kui ka teemaplaneeringu seletuskirjas on korduvalt juhitud tähelepanu võimalikele vajalikele täiendavatele uuringutele seoses Natura 2000 aladega ja vajadusele nende ja nende lähialade ja puhvertsoonidega mõjude hindamisel arvestada, näitab selgelt, et nimetatud küsimust on kaalutud ja leitud, et vastav hindamine tuleb enne lõplike otsuste langetamist ehitamise üle läbi viia. On ilmselge, et selle hindamise tulemustest sõltub sellisel juhul ka võimalike ehituslubade väljastamine. Kohus on seisukohal, et käesoleval juhul on kaebaja tõstatanud vastava küsimuse ennatlikult.

Kohus nõustub kaebajaga Natura 2000 alade hindamise läbiviimise osas selles, et vastav hindamine tuleb läbi viia kõigi nende Natura 2000 alade suhtes, millele planeering võib mõju avaldada, mitte ainult planeeringuga hõlmatud alade suhtes. Selle seisukoha õiguspärasust

kinnitavad nii kaebaja viidatud kohtupraktika, kui ka seadusandlus (vt. Riigikohtu otsus haldusasjas nr 3-3-1-88-15 ja KeHJS § 45 lg 2).

Täiendavalt märgib kohus, et ka Keskkonnaamet on leidnud oma 25.11.2011 teemaplaneeringut kooskõlastavas kirjas, et Natura 2000 võrgustiku ala terviklikkuse ja ala kaitse-eesmärkide saavutamine on tagatud tuulikuparkide arendusalade /arenduspiirkondade valikuga ning TP realiseerimiseks sätestatud konkreetsete tingimustega.

18. Kohus ei nõustu kaebaja väitega, et planeeringul puudub Keskkonnaameti kohustuslik kooskõlastus. Kohus peab siinkohas kõigepealt vajalikuks märkida, et nähtuvalt Keskkonnaameti 25.11.2011 kirjast nr HLS 6-5/11/5807-5 on Keskkonnaamet selgesõnaliselt teemaplaneeringu kooskõlastanud. Nimetatud kirjast nähtuvalt on Keskkonnaamet teinud ka mitmeid ettepanekuid ja ei ole nõustunud mõningatega selles väljendatud seisukohaga, kuid ta ei ole pidanud vajalikuks siduda teemaplaneeringu kooskõlastamist nende oma seisukohtade arvesse võtmisega. Kohus leiab, et kaebaja on siinkohal ekslikult viidanud Keskkonnaameti varasemale 02.03.2011 kirjale. Samuti on Keskkonnaamet kooskõlastanud KSH aruande 27.05.2013.

19. Kohus peab vajalikuks märkida, et kaebaja on seoses Natura 2000 aladega viidanud ka asjaolule, et tuuleparkide toimimiseks vajalike elektriliinide mõju ei ole üldse hinnatud, kuigi Elering AS uuringust „Projekti „Hiiumaa elektrivarustuskindluse tõstmise sotsiaalmajandusliku uuringu ja tehnilise eeluuringu teostamine“ keskkonnamõju eelhinnang“ nähtub, et võimaliku rajatava ringtoite puhul jäävad perspektiivse liini kaitsevööndisse või piirnevad sellega Väinamere loodusala ja Väinamere linnuala (Natura 2000 alad). Kohus märgib, et nõustub ka siinkohal vastustaja seisukohaga, et elektriliinid ja nendega seotud keskkonnamõju on muude planeeringute esemeks ja vaidlustatud teemaplaneering ei pea ette nägema, kus hakkab paiknema võimalik põhivõrk. Lisaks ei ole teemaplaneeringu alale võimalikult kavandatavate tuuleparkide puhul põhivõrgu vajalikkus sugugi üheselt määratud. Põhivõrguga seotud küsimusi käsitletakse nähtuvalt vastustaja vastusest Hiiu maakonnaplaneeringus ja liinide täpsemad asukohad määratakse hiljem kindlaks madalama astme planeeringutes viies vajadusel läbi keskkonnamõju hindamise. Vastavalt uuele planeerimisseaduse § 27 lg 2 tuleb 110 kV pingega elektriliinide rajamiseks siinkohal koostada riigi eriplaneering, millega kaasneb tulenevalt PlanS § 27 lg 6 kohustuslik keskkonnamõju strateegiline hindamine. Järelikult hinnatakse elektriliinide võimalikku mõju Natura 2000 aladele seadusest tulenevalt teiste planeerimismenetluste raames ja puudub igasugune vajadus seda teha vaidlustatud teemaplaneeringu menetluses.

20. Kõike eelpooltoodut kokku võttes leiab kohus, et kaebus tuleb rahuldamata jätta kõigi kaebajate osas kaebeõigusega kaetud osas ja muus osas tuleb see seoses kaebeõiguse puudumisega jätta läbi vaatamata (HKMS § 151 lg 2 p 1).

Vastuväite lahendamine

21. Kaebajad on esitanud 06.02.2017 vastuväite kohtu otsusele rahuldada vastustaja 03.02.2017 taotlus ja pikendada 31.01.2017 toimunud kohtuistungiga seotud vastustaja menetluskulude väljamõistmiseks vajalike kulude tasumist tõendavate dokumentide esitamise tähtaega kuni 08.02.2017. Kaebajad leiavad, et kohus ei saa pikendada HKMS endas ettenähtud tähtaega ja võib pikendada ainult kohtu määratud tähtaegu.

22. Kohus märgib, et käesoleval juhul on kohtujurist ja menetlusosalised ekslikult lähtunud tähtaja pikendamise mõistest, sest sisuliselt on käesoleval juhul tegemist HKMS § 70 ja 71 sätestatud tähtaja ennistamise taotlusega. Kohus leiab, et vastustaja on esitanud usutava ja mõjusa põhjuse (vajadus kooskõlastada menetluskulude kandmine), miks ta ei saanud tähtaega järgida.

Tulenevalt asjaoludest ja ka vaidlusaluse tähtaja (HKMS § 109 lg 1) mõttest, milleks on kohtumenetluses menetluskulude kindlaksmääramise venimise vältimine, ei pea kohus põhjendatuks menetlustoimingu õigusliku kvalifitseerimisega eksimise tõttu vajalikuks vastuväidet sisuliselt rahuldada. Kohus märgib, et vaatamata mõnepäevasele kuludokumentide esitamisega hilinemisele kohtu nõusolekul ja mõjuval põhjusel, mis sisuliselt oleks õigesti kvalifitseerituna tähendanud menetlustähtaja ennistamist, ei toonud tekkinud olukord kaasa menetluse venimist ja teiste menetlusosaliste õiguste sisulist rikkumist, sest kaebajad said avaldada oma seisukoha esitatud menetluskulude taotluse põhjendatuse osas. Seetõttu jätab kohus kaebajate vastuväite rahuldamata.

Menetluskulude jaotamine

23. Vastavalt HKMS § 108 lg 1 kannab menetluskulud pool, kelle kahjuks otsus tehti. Käesoleval juhul jättis kohus esitatud kaebused rahuldamata ehk tegi otsuse kaebajate kahjuks.

24. Vastavalt HKMS § 109 lg 6 mõistab kohus välja ainult põhjendatud ja vajalikud menetluskulud. Vastustaja on esitanud kohtule taotluse mõista kaebajatelt välja menetluskuludena kasutatud õigusabi eest 4672 eurot ja 1 euro tellimustasuna registriandmete väljavõtte eest.

Kaebajad leiavad, et vastustaja menetluskulud ei ole põhjendatud ja põhjendavad seda järgmiselt.

Kõigepealt märgivad kaebajad, et tellimustasu 1 euro registriandmete väljavõtte eest oli põhjendamatu kulutus, kuna vastustajal on läbi riigiportaali tasuta kasutusõigus ligipääsuks registriandmetele ja puudus igasugune vajadus tellida need läbi advokaadi ning maksta nende eest. Kohus leiab, et eelpooltoodud kaebajate seisukoht on põhjendatud.

Teiseks leiavad kaebajad, et senise kohtupraktika kohaselt saab reeglina riigi ja riigi haldusorgani poolt kantud haldusvälise õigusabi teenuse kulude kaebajalt väljamõistmine olla õigustatud vaid juhul, kui kohtuasi väljub haldusorgani igapäevase põhitegevuse raamest. Kaebajad on seisukohal, et haldusasi nr 3-15-2320 Hiiu maavanema igapäevase põhitegevuse raamest ei välju. Samuti vaidlevad kaebajad vastu vastustaja seisukohale, et ilma advokaatideta ei oleks saanud vastustaja esitada pädevaid seisukohti kaebuse menetlemisel olulise osa moodustanud kaebeõiguse küsimuses. Kaebajad leiavad, et kaebeõiguse küsimuse esinemine kaebusega seoses ei anna alust advokaatide kulu väljamõistmiseks ning et kaebeõiguse küsimus ei moodustanud olulist ega erakordset osa vaidlusest. Samuti juhivad kaebajad tähelepanu asjaolule, et Hiiu Maavalitsuses on erinevalt vastustaja väidetest tööl 4 kõrgema juriidilise haridusega ametnikku, kellest üks töötab maasekretärina ja teine arengu- ja planeerimisosakonna juhataja asetäitjana. Kaebajad toovad välja, et mõlemad mainitud isikud on esindanud varasemalt Hiiu maavanemat halduskohtumenetluses. Lisaks juhivad kaebajad tähelepanu, et haldusorgani välise õigusabi kulud on põhjendamatult suured arvestades nii töömahtu, kui ka välise õigusabi tunnihinda. Samuti ei pea kaebajad õigustatuks kuludokumentide hilinenud esitamisega seoses 31.01.2017 kohtuistungiga seotud kulude väljamõistmist ning HKMS-s mitte ettenähtud viivise väljamõistmist.

Kohus leiab, et käesoleval juhul on kaebajad õigesti viidanud asjaolule, et planeeringuvaidlus on vastustaja igapäevase põhitegevuse raames toimuv vaidlus. Kohus märgib, et nõustub ka sellega, et kaebeõiguse küsimus ei omanud käesoleva vaidluse lahendamisel nii suurt tähtsust ja ei olnud ka liigselt keeruline, et selles küsimuses oleks tulnud tingimata kasutada välist menetlusabi. Kohus märgib, et planeeringuvaidlustega seoses on vastav valdkond kaetud ka piisava hulga kohtupraktikaga, millega tutvumine kõrgharidusega juristile ei tohiks üle jõu käia. Kohus leiab ka, et kaebajate viited juriidilise kõrgharidusega ja halduskohtus maavanema esindamise kogemusega isikute olemasolust vastustaja ametnike hulgas, on asjakohased.

Eeltoodust tulenevalt leiab kohus, et välise õigusabi kasutamine käesoleva vaidluse menetlemisel ei olnud lähtuvalt ka kohtupraktikas võetud seisukohtadest õigustatud. Sellest tulenevalt jätab kohus vastustaja taotluse tuginedes HKMS § 109 lg 6 rahuldamata, sest vastustaja kulud haldusvälisele õigusabile ei olnud vajalikud ja põhjendatud. Menetluskulud jäävad menetlusosaliste endi kanda.

/Allkirjastatud digitaalselt/

Daimar Liiv
Kohtunik